

**ALAPJOGOKÉRT
KÖZPONT**

**ŐSZINTESÉG, BÁTORSÁG, BÜSZKESÉG
ÚJRA NAGGYÁ TESZIK MAGYARORSZÁGOT**

A magyar pártrendszer átalakulása

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
1. A gyurcsányi politika következtében a magyar pártrendszer is átalakult 2010-ben	3
1.1. Kétpólusú pártrendszer helyett hárompólusú centrális politikai erőter jött létre.....	5
1.2. Polarizálódó baloldal.....	9
2. 2014: a centrális politikai erőter megszilárdulása	10
2.1. Négy éves kormányzás után is magas maradt a Fidesz-KDNP támogatottsága	11
2.2. Belső feszültségekkel terhelt baloldal és a támogatottági „üvegplafont” elérő radikális jobboldal a centrális erőter két oldalán.....	14
3. 2018: a centrális politikai erőter gyengülése és a predomináns pártrendszer kiteljesedése	19
3.1. 2014 és 2018 között sem csökkent a Fidesz-KDNP társadalmi támogatottsága	21
3.2. Átalakuló, de továbbra is töredezett ellenzék balra tolódó Jobbikkal és megerősödő „különutas” pártokkal.....	24
4. 2020: a centrális politikai erőter vége, továbbra is predomináns pártrendszerrel.....	33
4.1. A Fidesz-KDNP erősebb, mint valaha.....	36
4.2. A Jobbik is megérkezett a sokpárti, polarizált baloldalra.....	39
Irodalomjegyzék.....	45

1. A gyurcsányi politika következtében a magyar pártrendszer is átalakult 2010-ben

A 2006-os események nem csak gazdasági, politikai és morális válságot okoztak Magyarországon, de a pártrendszer gyökeres átalakulásához is vezettek. A Gyurcsány Ferenc fémjelezte MSZP-SZDSZ koalíció csak az ország valós gazdasági helyzetének eltitkolásával volt képes újrázni 2006-ban, a válsághelyzet pedig rövid időn belül súlyos megszorító intézkedésekhez vezetett. Mindezt még az őszi beszéd nyilvánosságra kerülése, az azt követő tüntetéseken tapasztalt rendőri brutalitás és a második Gyurcsány-kormány hatalomhoz való ragaszkodása is tetézte, ami jelentős hatást gyakorolt a pártok támogatottságára, és ezáltal a magyar pártrendszerre. A folyamat a 2010-es országgyűlési választásokon csúcspontot ért el, melynek eredményeként a 2002-es parlamenti választásokkal létrejött mérsékelt jobboldali és baloldali tömbből álló kétpólusú pártrendszert, a centrális politikai erőter néven elhíresült hárompólusú pártrendszer váltotta fel. Ennek értelmében a kormányra kerülő nemzeti-konzervatív Fidesz-KDNP-nek két, hasonló támogatottsággal rendelkező ellenzéke lett: egy baloldali (MSZP) és egy radikális jobboldali (Jobbik). Rajtuk kívül még a „különutas” politikát folytató LMP is bekerült az Országgyűlésbe, de a 7,48 százalékos eredménye¹ nem volt elég ahhoz, hogy esetében önálló pólusról lehessen beszélni. Mindemellett az Orbán Viktor vezette politikai erő kétharmados győzelme nem csak egy centrális politikai erőterrel rendelkező, hárompólusú pártrendszer kialakulásához vezetett, de a predomináns pártrendszer jövőbeni megvalósulására is reális esélyt teremtett. Ebben a pártrendszerben – Giovanni Sartori meghatározása alapján – *„valódi verseny folyik, de az egyik párt olyan erőforrásokkal és támogatottsággal bír, hogy képes hosszabb időszakon keresztül (például egymás után három választáson) egymagában megszerezni a kormányhatalmat (lásd India, Norvégia vagy Írország esetét)”* (Enyedi-Körösi 2004, 150). Fontos hangsúlyozni ugyanakkor, hogy – Bihari Mihály szavaival élve – *„a predomináns pártrendszer első lényeges jellemzője, hogy*

¹ A tanulmányban feltüntetett valamennyi választási és népszavazási eredmény forrása a Nemzeti Választási Iroda honlapja. Internetes elérhetőség: valasztas.hu

– szemben a hegemon pártrendszerrel² – valóságos, versengő többpártrendszer. Független pártok harcolnak benne egymással a hatalomért. A kisebbségi pártok így nem a többségi párt engedélyével és általa meghatározott keretek között működnek, hanem legális és legitim módon” (Bihari 2009, 367). Bár a 2010-es országgyűlési választásokon látszólag egy centrális politikai erőter által működő predomináns pártrendszer jött létre, utóbbi tankönyvi feltételei még nem teljesültek. Tíz éve ezért is beszélhettünk hazánk esetében e pártrendszer kialakulásának esélyéről, semmint annak kialakulásáról: a fentebb már idézett Bihari Mihály szerint ugyanis akkor beszélhetünk predomináns pártrendszerrel, „mikor stabil választási rendszer fennállása mellett (1), három egymást követő választás alkalmával (2), tisztán abszolút többséget tud egy párt megszerezni (3), és/vagy a győztes és a második legtöbb szavazatot elnyert párt eredménye között 10 százalék vagy ennél is jelentősebb az eltérés (4)” (Bihari 2009, 367).

	A 2006-os listás parlamenti választási eredmény	A 2010-es listás parlamenti választási eredmény	Különbség
Fidesz-KDNP	2 272 979 szavazat (42,03 %)	2 706 292 szavazat (52,73 %)	+433 313 szavazat (+10,7 %-pont)
MSZP	2 336 705 szavazat (43,21 %)	990 428 szavazat (19,30 %)	-1 346 277 szavazat (-23,91 %-pont)
Jobbik	119 007 szavazat (2,20 %) – Jobbik-MIÉP lista	855 436 szavazat (16,67 %)	+736 429 szavazat (+14,47 %-pont)
LMP	-	383 876 szavazat (7,48 %)	+383 876 szavazat (+7,48 %-pont)
MDF	272 831 szavazat (5,04 %)	136 895 szavazat (2,67 %)	-135 936 szavazat (-2,37 %-pont)
SZDSZ	351 612 szavazat (6,50 %)	-	-351 612 szavazat (-6,50 %-pont)

² Hegemon pártrendszer: „e rendszer nem enged sem formális, sem de facto versenyt a pártok között a hatalomért. Így a többi párt csak léteben engedélyezett, az ellentmondás, a hatalmi harc nem engedélyezett számukra. Emiatt a hatalmi pozíciókat felváltani nem lehet. Sem hatalmi váltás, sem verseny nincs.” (Bihari 2009, 367)

1.1. Kétpólusú pártrendszer helyett hárompólusú centrális politikai erőter jött létre

A 2010-es országgyűlési választások következtében jelentősen átalakult a magyar pártrendszer: kiesett a parlamentből a rendszerváltoztatás két legerősebb pártja, a 2006 után balliberális fordulatot végrehajtó MDF és a szintén balliberális SZDSZ, az MSZP pedig négy év alatt elveszítette a szavazói 55,33 százalékát: a szocialisták a 2006-os országgyűlési választásokon elért 43,21 százalékos eredménnyel szemben 2010-ben mindössze a listás szavazatok 19,30 százalékát szerezték meg, ráadásul a 176 egyéni választókerületből mindössze kettőben sikerült nyerniük. Az SZDSZ még rosszabbul járt: a balliberális pártnak oly mértékben lecsökkent a 2006-ban még 6,5 százalékos eredményt hozó 350 ezres tábora, hogy már nem is indult a választásokon, és vezető politikusai az MDF listáján kaptak helyet. Az SZDSZ MDF-be történő „beolvadása” sem mentette meg a szabad demokratákat, hiszen mindez jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a Dávid Ibolya vezette párt is kiessen az Országgyűlésből: a demokrata fórum mindössze 2,67 százalékos listás eredményt ért el.

Ezzel szemben a Fidesz-KDNP rekordgyőzelmet aratott: a nemzeti-konzervatív pártszövetség egyedül szerzett kétharmados, alkotmányozó parlamenti többséget, amire még nem volt példa a rendszerváltoztatást követően. Az Orbán Viktor vezette politikai erő a listás szavazatok 52,73 százalékát szerezte meg, ami a mai napig magyar politikatörténeti rekordnak számít: az addigi csúcst a Gyurcsány Ferenc fémjelezte MSZP tartotta 2006-ból (43,21 százalék), ami több mint 10 százalékponttal marad el a 2010-es győztes eredménytől. A történeti hűség kedvéért érdemes megjegyezni, hogy a többek között az ország valós gazdasági helyzetének eltitkolásával elért szocialista siker azóta már a választási győztesek képzeletbeli „dobogójáról” is lecsúszott: a Fidesz-KDNP 2014-ben a hazai listás szavazatok³ tekintetében 43,55, 2018-ban pedig 47,36 százalékot ért el.

A kétharmados győzelem ugyanakkor az egyéni választókerületeken és nem kis részben a „nem fideszes” szavazatok megosztottságán múlt, ahol szintén soha nem látott sikert aratott

---

³ 2014-től a lakóhellyel nem rendelkező állampolgárok levélszavazatok útján vehetnek részt az országgyűlési választásokon. Ez a lehetőség 2010-ben még nem volt biztosított, így az azonos alapú összehasonlítás érdekében jelen tanulmány ez esetben a Fidesz-KDNP 2014-es, valamint 2018-as listás eredményeinél a levélszavazatok nélküli, ún. hazai listás eredményt vette alapul.

a jobboldali pártszövetség: jelöltjei a 176-ból 173 körzetben nyertek, ami 98,30 százalékos győzelmi mutatónak felel meg.⁴ Volt még egy fontos tényező, amely aztán a 2010-2020 közötti kormányzati időszakot is meghatározó, stratégiai döntés volt. A „Csak a Fidesz” szlogennel körülírható, bátorságról tanúskodó irányvonal szerint ugyanis Orbán Viktor kizárta a polgári pártszövetségtől balra, illetve jobbra elhelyezkedő pártokkal kötendő koalíció lehetőségét. A választópolgárok ennek tudatában dönthettek, a kormányfő pedig személyesen vállalta⁵ azt is, hogy sem szocialista, sem pedig jobbkios miniszter nem lesz a kormányában, amelynek szerkezeti felállításakor a kormányfőt – a korábbi kabinetekkel ellentétben – így nem kötötte koalíciós logika (Gallai-Molnár 2012, 187). Az „erősebb kormányzat” irányába mutató társadalmi elvárások szintén az egységesebb, centralizáltabb irányítási modell felé való elmozdulást indokolták. Éppen ez a hosszú távra szóló döntés, és az ebből is következő kétharmados felhatalmazás tette lehetővé, hogy a kabinet 2010 óta felesleges kompromisszumok⁶ nélkül láthatja el a feladatát.

Ezen a ponton érdemes még röviden kitérni arra, hogy a kormánypártok önmeghatározása szerint valójában miről szól a Fidesz és a KDNP párt- és frakciónszövetsége, illetve hogy koalíciós kormányzatról, vagy egy annál egységesebb működésről beszélhetünk-e esetükben. Az együttműködés természetéről vallott nézeteit Orbán Viktor 2010. május 29-én, a kormánytagok parlamenti bemutatásakor, Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes, illetve KDNP-pártelnök munkakörének megnevezése kapcsán fejtette ki részletesen: *„Mint tudják, a Magyarország vezetésére vállalkozó új kormány nem koalíciós kormány, hanem egy pártszövetség alkotta kormányzat. Ebben a pártszövetségben két erő, a Fidesz és a Kereszténydemokrata Néppárt foglal helyet. Azt várom a miniszter úrtól és a miniszterelnök-helyettestől, hogy képviselje a kereszténydemokrata politikai filozófiát és a keresztényszociális gondolkodásmódot a kormányzati munkában. Bár támogatóink jelentős része – ennek világosan tudatában vagyok – nem hívő keresztény, de ők is a keresztény magyar kultúra*

⁴ A második (2014: 90,56 százalék) és a harmadik (2018: 85,85 százalék) helyet ebben az összehasonlításban is a Fidesz-KDNP birtokolja.

⁵ Csuha Ildikó: *„Orbán: az én kormányomban nem lesz se MSZP-s, se jobbkios”*. Népszabadság, 2009.07.11. Internetes elérhetőség: http://nol.hu/belfold/orban_a_kormany_politikai_adocsalok_gyulekezete-340959

⁶ Ezen a ponton csak röviden utalnánk a rendszerváltoztatás időszakának rossz kompromisszumaira, amelyek felülírására 2010-től a kétharmados többség határozott alkalmazásával került sor.

részei, hiszen mi ehhez a nyugati keresztény civilizációhoz tartozunk. Szüksége van a kormánynak egy értékrendszerre, egy igazodási pontra, egy horgonyra, hogy ne tévesszen utat, ne süllyedjen el a napi praktikus teendők tengerében, hogy ne tévessze szem elől a dolgok mélyebb értelmét és magasabb hivatását. Ehhez várom a miniszterelnök-helyettes úr segítségét.”

Visszatérve a 2010-es, sorsfordító választás eredményeinek ismertetéséhez, ezen a voksoláson – a politikai válságok természetes következményeként – új pártok is megjelentek a magyar Országgyűlésben. A 2006 utáni magyarországi politikai krízis szükségszerűen elitellenes érzéseket keltett a választók egy tekintélyes részében, akik új politikai szereplőket támogattak szavazatukkal. Így lett parlamenti párt a radikális jobboldali Jobbikból, mely 2010-ben egyből 16,67 százalékos listás választási eredménnyel került be a parlamentbe, az antiglobalizmust és zöld politikát hirdető – de valójában balliberális szellemiséggel bíró – LMP pedig 7,48 százalékot kapott (lásd Sitter 2011, 48-49). Mindez nem volt meglepő, a Vona Gábor vezette Jobbik már az egy évvel korábbi EP-választáson is 17,37 százalékot ért el, a Schiffer András fémjelzte LMP pedig sokat profitált a balliberális SZDSZ eltűnéséből: a már országos listát sem állító⁷ szabad demokraták sorsa valójában már a 2009-es európai parlamenti választáson megpecsételődött, ahol mindössze 2,16 százalékos eredménnyel végeztek.

A 2010-es parlamenti választások eredményét, és annak pártrendszerre gyakorolt hatását döntő mértékben befolyásolta az őszi beszéd és a megszorító intézkedésekkel járó gyurcsányi politika. A magyarok döntése értelmében a Fidesz-KDNP, a Jobbik és az LMP is egyértelműen profitált az MSZP visszaeséséből, valamint az SZDSZ és az MDF eltűnéséből:

- Az egységes polgári szövetséget építő, az „egy a tábor, egy a zászló” alapelv szerint működő Fidesz a 2002-es választások óta stabilan 40 százalék feletti eredményt ért el az országgyűlési választásokon, 2010-ben pedig 52,73 százalékot. Ez utóbbi elsődleges oka, hogy már a 2002-2006-os ciklusban biztossá vált, hogy a jobboldali

⁷ A párt vezető politikusai az MDF országos listáján kaptak helyet: Retkes Attila pártelnök 6., Ikvai-Szabó Imre főpolgármester-helyettes a 7. helyen szerepelt. Az MDF és az SZDSZ együttműködése végül kudarcot vallott.

néppártként működő Fidesz – pontosabban a 2005 óta a Kereszténydemokrata Néppárttal pártszövetséget alkotó Fidesz-KDNP – képezi az MSZP-SZDSZ kormánykoalíció egyedüli kormányzóképes alternatíváját. Ennek köszönhetően az Orbán Viktor vezette politikai erő az ország minden megyéjében győzött a 2010-es parlamenti választásokon, és még a legrosszabb területi listás eredmény (Borsod-Abaúj-Zemplén megye: 45,87 százalék) is kimagaslónak számít a korábbi választásokon tapasztalt eredményekhez képest. A Bács-Kiskun, Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar, Somogy, Tolna, Vas, Veszprém és Zala megyékben elért 55 százalék feletti szavazatarány pedig különösen figyelemreméltó eredmény volt. Mindemellett a jobboldali pártszövetség a régóta a balliberális oldal legfontosabb hátszágának számító Budapesten is sikeresen szerepelt: az új kormányerő a listás szavazatok 46,32 százalékát megszerezve toronymagasan nyert a fővárosban, holott 2002-ben és 2006-ban még a 40 százalék elérésétől is messze volt (2002-ben a Fidesz-MDF 31,58 százalékot, 2006-ban a Fidesz-KDNP 35,11 százalékot kapott Budapesten).

- A Jobbik elsősorban az MSZP visszaeséséből profitált. A gazdasági válságokkal együtt járó radikalizálódás leginkább a szocialisták bázisát jelentő és rosszabb életszínvonalú kelet-magyarországi régiókban, illetve néhány korábbi baloldali fellegvárban (pl. Dunaújváros, Nagykanizsa) nyert teret. A baloldali szavazók egy része tehát – paradox módon – a radikális jobboldalra vándorolt át. A Vona Gábor vezette politikai erő főként Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Jász-Nagykun és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben szerepelt kiemelkedően (23-27 százalék), de Nógrád megyében is közel 21 százalékos listás választási eredményt ért el. Magyarország ezen térségeiben elsősorban „*az állandósuló gazdasági problémák és a gyakori interetnikus (cigány-magyar) konfliktusok járultak hozzá a nemzeti radikálisok népszerűségéhez*” (Vida-Kovács 2017, 128).
- Míg a Jobbik főleg a korábban MSZP-bázisnak számító „vidéki, gazdaságilag leszakadó területeken volt népszerű”, addig a 7,48 százalékos listás eredményt elérő LMP elsősorban Budapesten szerepelt kiemelkedően: a Schiffer András vezette párt 12,81 százalékot szerzett a fővárosban, azaz szavazóinak harmada (120 ezer fő) Magyarország legnagyobb városából került ki.

A választási eredmény következtében a 2002 óta kétpólusú pártrendszer hárompólusúvá vált, melyben egy centrális politikai erőter⁸ is kialakult: a nemzeti konzervatív Fidesz-KDNP a választók több mint 50 százalékát tudhatta maga mögött, a közel azonos méretű kétoldali ellenzéke pedig a kormánypártoktól balra található MSZP-ből (19,30 százalék) és a jobbra elhelyezkedő Jobbikból (16,67 százalék) állt. Az LMP bár ideológiai szempontból már 2010-ben is a baloldalhoz tartozott, mégis – egészen a 2019-es önkormányzati választásokig – amolyan pártrendszeren kívüli, „különutas” politikai erőnek számított és az SZDSZ eltűnése mellett elsősorban abból profitált, hogy a Gyurcsány- és MSZP-mentes balközép képviselőjének állította be magát. Utóbbi még a 2018-as országgyűlési választáson is működőképes stratégiának bizonyult, hiszen a párt 7,06 százalékos listás eredménnyel harmadszor is bekerült a magyar törvényhozásba.

Mindemellett a Fidesz-KDNP kétharmados győzelme nemcsak egy centrális politikai erőterrel rendelkező, hárompólusú pártrendszer kialakulásához vezetett, de a predomináns pártrendszer jövőbeni megvalósulására is reális esélyt teremtett, ugyanis a baloldal rossz állapotának állandósulása, a radikális jobboldal erősödésének megrekedése, valamint a Fidesz-KDNP magas támogatottságának hosszútávú stabilitása összességében nem tűnt elképzelhetetlen opciónak.

1.2. Polarizálódó baloldal

A 2010-es választás nem maradt következmények nélkül: a következő évek a balliberális oldal polarizációjához vezettek, melynek következtében négy év alatt teljesen szétesett a korábbi kormányoldal. A 2014-es választásokra – az LMP-t nem számolva – öt pártra szakadt a korábban csak az MSZP-ből és az SZDSZ-ből álló politikai oldal. A 2010-ben középpárttá

---

⁸ A kifejezés Orbán Viktor miniszterelnöktől származik, aki már a 2010-es kormányváltás előtt kijelentette, hogy „megszűnni látszik a rendszer dualitása, s egy centrális politikai erőter van kialakulóban, ami egyrészt a jobboldali konjunktúrának, másrészt a mi megerősödésünknek köszönhető. Hogy így néz-e majd ki ez a politikai erőter a választásokat követően is, azt nem tudom, csak szeretném, ha így nézne ki. Annyi azonban bizonyos: megvan a reális lehetősége annak, hogy a magyar politika következő tizenöt-húsz évét ne a duális erőter határozza meg, amely állandó értékvitákkal, megosztó, kicsinyes és fölösleges társadalmi következményeket generál. Ehelyett huzamosan létrejön egy nagy kormányzó párt, egy centrális politikai erőter, amely képes lesz arra, hogy a nemzeti ügyeket megfogalmazza – és ezt nem állandó vitában teszi, hanem a maga természetességével képviseli” – Orbán Viktor gondolatai a kultúra jövőbeni szerepéről a Nagyítás című lap legújabb számában, 2010. február 17-én. Internetes elérhetőség: http://2010-2015.miniszterelnok.hu/cikk/megorizni_a_letezes_magyar_minoseget

süllyedő MSZP-ben – főleg Gyurcsány Ferenc személye miatt, akit a 2010 előtti időszakhoz hasonlóan „se lenyelni, se kiköpni” nem tudott a párt – komoly belső konfliktus alakult ki, ráadásul 2012-ben Bajnai Gordon hivatalosan is reaktiválta magát.

Mindemellett az LMP-ben belső feszültségekhez, majd pártszakadáshoz vezetett a „különutas” politikára épülő stratégia, amelynek keretében 2011-12-ben nem tudták sikerre vinni a baloldali vezető szerep elfoglalására irányuló stratégiájukat (Kulin 2012, 16-17). Az SZDSZ egykori vezetője, Fodor Gábor is megpróbált politikai tőkét kovácsolni a baloldalon zajló kaotikus helyzetből. Ennek következtében 2011 és 2013 között négy új releváns – vagy relevánsnak tűnő – politikai párt jelent meg a balliberális térfélen: a Gyurcsány Ferenc vezette Demokratikus Koalíció (2011), a Bajnai fémjelzte Együtt – a Korszakváltók Pártja⁹ (2012-ben mozgalomként jött létre, és csak 2013-ban alakult párttá), a Jávor Benedek, Karácsony Gergely és Szabó Tímea által meghatározott, és LMP-ből kivált Párbeszéd Magyarországért (2013) és a Fodor Gábor révén alapított Magyar Liberális Párt (2013). Utóbbit a balliberális szavazók szempontjából hatásosnak tűnő névválasztás miatt valós társadalmi támogatottság és parlamenti jelenlét hiányában sem negligálhatta a balliberális oldal többi szereplője.

2. 2014: a centrális politikai erőtér megszilárdulása

A háromosztatú pártrendszeren alapuló centrális politikai erőtér először a 2014-es országgyűlési választás alkalmával „vizsgázott”, ahol az volt a kérdés, hogy megváltozik-e valamilyen irányba a 2010-ben kialakult pártrendszer: lesznek-e jelei a kétpólusú pártrendszer jövőbeni visszatérésének vagy megszilárdul a 2010-ben kialakult centrális politikai erőtér. Végül utóbbi következett be, ami egyben a magyar pártrendszer domináns jellege felé tett újabb lépésként is értelmezhető. A Fidesz-KDNP ugyanis egyhuzamban másodszor győzött és szerzett kétharmados többséget az Országgyűlésben. A második helyzettel szembeni több, mint 10 százalékos fölény is megvalósult, és a választók

⁹ Az Együtt a Haza és Haladás Egyesület (Bajnai Gordon), az Egymillióan a Magyar Sajtószabadságért Egyesület – Milla (Juhász Péter) és a Magyar Szolidaritás Mozgalom (Kónya Péter) egyesülése eredményeként jött létre.

– bár jelentős újítások után, de – ugyanúgy vegyes választási rendszer keretében választották meg a parlamenti képviselőiket.

Fontos hangsúlyozni, hogy az Orbán Viktor vezette kormánypártok magas támogatottsága nem volt magától értetődő, hanem jelentős kormányzati és politikai teljesítmény állt mögötte, melynek köszönhetően 2014-ben is a Fidesz-KDNP számított az egyetlen cselekvő- és kormányzóképes politikai erőnek, és egyben Magyarország egyetlen néppártjának. Természetesen a belső konfliktusokkal terhelt baloldal és a támogatottsági „üvegplafon” felé haladó radikális jobboldal (Jobbik) gyenge politikai teljesítménye, valamint a politikai stabilitást, illetve a döntés- és cselekvőképes kormánytöbbség létrehozását elősegítő új választási rendszer bevezetése is hozzájárult a Fidesz-KDNP újabb nagyarányú győzelméhez, de mindez jó kormányzati teljesítmény nélkül kevés lett volna a kormánypártok újrázásához.

	A 2010-es listás parlamenti választási eredmény	A 2014-es listás parlamenti választási eredmény*	Különbség
Fidesz-KDNP	2 706 292 szavazat (52,73 %)	2 264 780 szavazat (44,87 %)	-441 512 szavazat (-7,68 %-pont)
MSZP-Együtt-DK-PM-MLP**	990 428 szavazat (19,30 %)	1 290 806 szavazat (25,57 %)	+300 378 szavazat (+6,27 %-pont)
Jobbik	855 436 szavazat (16,67 %)	1 020 476 szavazat (20,22 %)	+165 040 szavazat (+3,55 %-pont)
LMP	383 876 szavazat (7,48 %)	269 414 szavazat (5,34 %)	-114 462 szavazat (-2,14 %-pont)

*A magyarországi lakóhellyel nem rendelkező választópolgárok levélszavazataival együtt („összesített eredmény”).

**2010-ben csak MSZP.

2.1. Négy éves kormányzás után is magas maradt a Fidesz-KDNP támogatottsága

2014-ben ugyan a kormánypártok kevesebb szavazatot kaptak mint 2010-ben, mégis jelentős előnnyel győztek. A centrális politikai erőter széléin elhelyezkedő baloldalt, a közös listán induló MSZP-Együtt-DK-PM-MLP-t 19,30 százalékponttal, a radikális jobboldali Jobbikot pedig 24,67 százalékponttal előzte meg az Orbán Viktor vezette politikai erő. Az egyéni választókerületekben 2010-hez hasonlóan újra elsőprő győzelmet aratott a Fidesz-KDNP: a 106 választókerületből 96-ban kormánypárti győzelem született, ami 90,56 százalékos

győzelmi aránynak felel meg. Mindez szintén a centrális politikai erőter megszilárdulását és a jelentős társadalmi támogatottsággal rendelkező – továbbá domináns párti szerepükben megerősödő – kormánypartok kiemelkedését igazolta vissza.

Közvetlenül az országgyűlési választás után, 2014. május 25-én EP-választásra is sort került, ahol a választópolgárok megerősítették a Fidesz-KDNP domináns pozícióját: a kizárólag arányos (országos listás) választási rendszer alapján rendezett voksoláson a kormánypartok – bár jóval kisebb részvétel¹⁰ mellett, de – a szavazatok 51,48 százalékát szerezték meg. A Fidesz-KDNP iránti elköteleződéssel aligha vádolható Tóth Csaba és Török Gábor úgy értékelték a történeteket, hogy *„a Fidesz által a 2010-es választások után megteremtett centrális erőter soha nem tűnt annyira erősnek, mint 2014 májusában. (...) A centrális erőter erejét jelzi, hogy a választókban egyelőre semmilyen »ellenhatás« nincs; az ellenzéki választók »nem ijedtek meg« az újabb kétharmadtól, s nem kívánták büntetni a Fideszt a májusi megmérettetésen. Sőt: úgy tűnt, sokkal inkább a győzteshez húzás jelensége érvényesül. A 2010-es választási eredményt még könnyen lehetett úgy értelmezni, hogy a választók nem annyira a Fidesznek adtak felhatalmazást, mint inkább a szocialistákra és az elmúlt nyolc év kormányzására mondtak nemet. 2014-ben azonban a Fidesz saját teljesítményére, kormányzásának eredményeire kapott »igen«-t; bár a kampány során a párt a 2010-es hangulatot igyekezett megteremteni, ez nem lehetett volna sikeres, ha a választók jelentős részének alapélménye nem az, hogy a Fidesz jobban kormányzott, mint korábban a szocialisták”* (Tóth-Török 2015, 558). A politika sajátosságai miatt ugyan tértől és időtől függetlenül is nehéz mérni a kormányzati teljesítményt, a főbb gazdasági mutatók azonban egyértelműen megerősítik Tóth Csaba és Török Gábor álláspontját.

A Fidesz-KDNP 2014-es nagyarányú választási győzelmében, a centrális politikai erőter megszilárdulásában és a predomináns pártrendszer felé tett újabb lépésben tehát a magyarok életkörülményeinek javulását elősegítő kormányzati teljesítmény játszotta a főszerepet, de

---

¹⁰ Míg a 2014. április 6-i országgyűlési választás 61,73, addig a május 25-én megrendezett EP-választás csak 28,92 százalékos részvétel mellett zajlott le.

kétségtelen tény, hogy a 2011-ben elfogadott új választási rendszer¹¹ is javította a kormánypártok pozícióját. Az egyéni választókerületekben megszerezhető mandátumok túlsúlya¹² még kisebb támogatottsági fölény esetén is tekintélyes előnyt biztosít a mindenkori legnépszerűbb politikai erőnek, a Fidesz-KDNP ugyanakkor jelentős, 19,3 százalékpontos előnnyel nyerte a 2014-es a választást.

A politikai stabilitást, valamint a döntés- és cselekvőképes kormány létrehozását elősegítő választási rendszer¹³ ugyanakkor nem a választási győzelemhez, inkább csak a kétharmados többséghez járult hozzá, és mindezt még a szintén kormánykritikus Political Capital választási szakértője is elismerte. László Róbert szerint „*ahhoz, hogy a Fidesz minden létező választási rendszerben megnyerte volna ezt a választást, nem férhet kétség*”.¹⁴ Azt pedig, hogy az alkotmányozó parlamenti többség bár előnyös, de semmiképpen sem szükségszerű feltétel az ország irányításához, mi sem bizonyítja jobban, minthogy a kormányzat a 2015-ös veszprémi időközi országgyűlési választáson elszenvedett vereség következtében megszűnő kétharmad ellenére is hatékonyan tudta vezetni az országot. Tette ezt úgy, hogy a migrációs válság komoly bel- és külpolitikai kihívások elé állította a kabinetet.

---

¹¹ Fontos kiemelni, hogy a 2010-ben a parlament az országgyűlési képviselők létszámának nagyarányú csökkentését irányozta elő. A 2010. május 20-án elfogadott alkotmánymódosítás a korábbi 386 helyett 200 főben maximalizálta a következő parlamenti választás után felálló Országgyűlés létszámát. Mindez indokolt volt, hiszen Magyarország területéhez és lakosságához viszonyítva aránytalanul sok parlamenti képviselővel rendelkezett, a végül 199 főre csökkentett képviselői létszám azonban már megfelel az ország méretének. A változtatás szükségszerűen új választási rendszert is megkövetelt.

¹² Az 1990 és 2010 közötti parlamenti választásokon a mandátumok 54 százalékát megyei és országos listák útján, 46 százalékát pedig egyéni választókerületi győzelem után osztották ki. A 2014-es országgyűlési választás óta megfordult ez az arány: 53 százalékra nőtt többségi ágon megválasztottak aránya, és listáról már csak az országgyűlési képviselők 47 százaléka jutott mandátumhoz.

¹³ A 2011-ben elfogadott választási rendszer több eleme is a mindenkori győztest segíti: a korábbi 46 százalékról 53 százalékra nőtt a többségi ágon (egyéni választókerületben) választott képviselők aránya, akik egyfordulós, relatív többségi rendszerben szerezhetnek mandátumot. Mindemellett megváltozott a töredékszavazat-visszaszámlálás rendszere, mely következtében nem csak a vesztes jelöltek után, hanem azon egyéni választókerületi jelöltek esetében is működik töredékszavazat-visszaszámlálás, akik győznek az adott körzetben.

¹⁴ László Róbert: Ez kellett a kétharmadhoz. 2014.04.15. Forrás:

<http://www.valasztasirendszer.hu/?p=1942758>

2.2. Belső feszültségekkel terhelt baloldal és a támogatottági „üvegplafont” elérő radikális jobboldal a centrális erőter két oldalán

Bár nem olyan mértékben, mint a Fidesz-KDNP jó kormányzati teljesítménye, de a belső feszültségekkel terhelt baloldal és a támogatottsági „üvegplafon” felé haladó radikális jobboldal (Jobbik) gyenge politikai teljesítménye is hozzájárult a kormánypártok dominanciájához, és ezáltal a centrális politikai erőter megszilárdulásához.

A centrális erőter baloldali része összesen öt releváns¹⁵ pártra szakadt (MSZP, DK, Együtt – a Korszakváltók Párja, Párbeszéd Magyarországért, Magyar Liberális Párt), és a jelentős szétaprózódás következtében folyamatos politikai viták színhelyévé vált. Ez utóbbiak azonban nem programalapúak, hanem hatalomtechnikai jellegűek voltak, így a Magyarország jövőjével kapcsolatos víziók és programok összehangolása helyett, a választási indulás mikéntje került a középpontba. Ráadásul a javuló gazdasági adatok, a Fidesz-KDNP stabilan 40 százalék feletti támogatottsága, a radikális Jobbikkal való összeférhetetlenség, valamint a továbbra is „különutas” politikát folytató LMP fennmaradása¹⁶ miatt tulajdonképpen nem volt reális esély a kormányváltásra, és mindez a balliberális pártok valódi motivációját is behatárolta. A kampány során a választók számára is egyértelművé vált, hogy valójában nem hittek a győzelemben, és elsősorban egymás közti politikai dominanciaharcként tekintettek a 2014-es országgyűlési, európai parlamenti és önkormányzati választásokra.

Mindez azzal járt, hogy mivel képtelenek voltak a választási sikerhez elegendő szavazót megszólítani, egymástól és egymás elől igyekeztek elcsábítani a választókat (el is híresült az a mondás, miszerint „ugyanazt a tortát szeletelik újra és újra”). Ennek megfelelően a főként az

¹⁵ Az öt releváns párt: MSZP, DK, Együtt – a Korszakváltók Pártja, Párbeszéd Magyarországért, Magyar Liberális Párt. Utóbbi kizárólag azért tekinthető releváns pártnak, mert a 2014-es országgyűlési választás előtt bevették a baloldali együttműködésbe (Fodor Gábor pártelnök ennek köszönhetően szerzett ismét parlamenti képviselői mandátumot), ellenben a Bokros Lajos vezette Modern Magyarországért Mozgalommal (MoMa). Utóbbi végül nem kapott szerepet a baloldali összefogásban és végül el sem indult a parlamenti választásokon. A MoMa 2019-ben feloszlatta önmagát.

¹⁶ Az LMP-t a pártszakadás ellenére 3-6 százalékon mérték a közvélemény-kutatók és végül 2014-ben – 269 414 országos listás szavazattal - ismét bekerült a parlamentbe. Ekkora „szavazatvesztés” pedig nem tudott kompenzálni a Fidesz-KDNP-től amúgy is utcahosszas hátrányban lévő balliberális oldal.

MSZP, a DK és az időközben pártszövetségbe tömörülő Együtt-PM dominanciaharca¹⁷ a politikai napirend állandó részét képezte. A sajtónyilvánosság előtt zajló belharc szalonképtelenné tette a baloldalt a választók szélesebb tömegei előtt, az a 2014 januárjában¹⁸ kötött megállapodás pedig, miszerint az MSZP, a DK, az Együtt-PM, valamint az MLP közös egyéni jelöltekkel és közös listával méretteti meg magát a parlamenti választáson, csak amolyan látszatintézkedésnek felelt meg.

A közös indulással a balliberális pártok a felelősséget is közösen viselték, de végül e stratégia legnagyobb nyertese hosszú távon a DK, a legnagyobb vesztese pedig az MSZP lett. Azáltal, hogy a 2014-es országgyűlési választásokon a DK is parlamenti párttá vált, Gyurcsány Ferenc újra fontos szereplője lett a balliberális oldalnak. Az MSZP máig tartó politikai agóniája pedig valójában ekkor vette kezdetét: a szocialista párt a 2010-es súlyos veresége után visszaerősödött¹⁹, a 2014-es parlamenti választás óta ugyanakkor lassan, de biztosan veszíti el a támogatottságát és a társadalmi beágyazottságát. Mindez már rögtön a 2014-es EP-választáson megmutatkozott, ahol a szocialisták mindössze a szavazatok 10,9 százalékát szerezték meg. Igaz ugyan, hogy e voksolás eredményét – az alacsony, mindössze 28,97 százalékos részvételi arány miatt – fenntartásokkal kellett kezelni, de mégis jelzésértékkel bírt. A 2018-as országgyűlési választás eredményének ismeretében pedig ma már kijelenthető, hogy komoly jelzésértékkel.

A centrális erőter másikkal térfelén elhelyezkedő Jobbik más jellegű problémával találta szembe magát 2010 és 2014 között. Bár egységes politikai erőként uralta a radikális jobboldalt és a baloldali pártokhoz képest jóval erősebb szervezeti hálóval rendelkezett, a szélsőséges politikai irányvonal nem volt alkalmas arra, hogy a Jobbik a Fidesz-KDNP váltópártjává

---

¹⁷ A Magyar Liberális Párt – bár az országgyűlési választás előtt Fodor Gábor pártelnöknek kiharcolt egy befutó listás helyet – nem tudott e küzdelem érdemi szereplőjévé válni.

¹⁸ Forrás: HVG. 2014.01.14. Internetes elérhetőség:

https://hvg.hu/itthon/20140114_Felallt_az_ellenzeki_szupercsoport_resz

¹⁹ Az MSZP-t 2012 júniusában például több releváns közvélemény-kutató (Ipsos, Nézőpont Intézet, Századvég Alapítvány, Tárki) is 25 százalék felett mérte a várható választási eredményt mutató biztos szavazók körében.

Forrás: Közvélemény-kutatók. Internetes elérhetőség:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1YcsDnVDipTWlcGk78EEeQw5K7O3Y7fj_8W14LPaQytw/edit#gid=78915130

válhasson. A Vona Gábor vezette pártvezetés felismerte mindezt, de egy gyors és erőteljes mérséklődés könnyen belső konfliktusokhoz és a párt végzetes meggyengüléséhez vezethetett volna. Arról már nem is beszélve, hogy 2010 után egyik politikai térfélen sem volt olyan politikai vákuum, amit a Jobbik elfoglalhatott volna. A balliberális oldal – bár a képviseletét felvállaló pártok rossz állapotban voltak – akkor még nem jöhetett szóba, hiszen a „radikális változást”²⁰ ígérő Jobbik éppen a politikai, morális, gazdasági és társadalmi válságot előidéző baloldali politikával szembeni kiállásának köszönhetette, hogy a 2,2 százalékos 2006-os eredmény után 2010-ben 16,67 százalékos középpárttá válhatott. A mérsékelt nemzeti-konzervatív jobboldal szintén nem volt opció a kormánypártok kimagasló társadalmi támogatottsága miatt.

Maradt tehát a radikális jobboldali politika folytatása, amivel a Vona Gábor vezette elnökség nemcsak a Jobbik-tagságot szolgálta ki, de a Fidesz-KDNP irányába is próbálta elzárni a szavazótábort. Utóbbi különösen fontos volt a Jobbiknak, az Orbán-kormány politikájának egyes elemei (pl.: a nemzeti szuverenitás védelme, az EU-intézményekkel vívott szuverenitásharc, a közbiztonság megerősítése vagy éppen a bankadó bevezetése) ugyanis kétségkívül szimpatikusak lehettek azoknak a Jobbik-szavazóknak, akik csalódtak a parlamenten kívüli pártként még radikális változást hirdető, de 2010 után egyre inkább a politikai elit részévé váló pártban.²¹ A Jobbik első ciklusában tehát a radikális politika dominált, elég csak a Magyar Gárda melletti folyamatos kiállást, a „cigánybűnözés” kifejezés állandósult használatát, a Betyársereggel és a Hatvannégy Vármegye Mozgalommal vállalt közösséget, Gyöngyösi Márton zsidó származású képviselők listázására tett javaslatát²² vagy éppen Vona

---

²⁰ Ez a kifejezés a Jobbik 2010-es választási programjában is szerepelt: „Radikális változás – A Jobbik országgyűlési választási programja a nemzeti önrendelkezésért és a társadalmi igazságosságért” Internetes elérhetőség: <https://www.jobbik.hu/sites/default/files/jobbik-program2010gy.pdf>

²¹ Lásd például a Jobbik országos választmányát vezető Szabó Gábor 2011-es véleményét: „*egyre többször szembesülünk azzal, hogy mintha a Jobbik programjából írnák a kormányzásuk forgatókönyvét*”.

Forrás: Magyar Narancs. 2010.11.04. Internetes elérhetőség:

https://magyarnarancs.hu/belpol/mas_az_ertelmezési_keretunk_-_szabo_gabor_a_jobbik_partigazgatoja-74899

²² Forrás: Index. 2012.11.26. Internetes elérhetőség:

https://index.hu/belfold/2012/11/26/jobbik_listat_a_zsidokrol/

Gábor azon kijelentését megemlíteni, miszerint lemondana a pártelnökségről, ha kiderülne, hogy zsidó származású.²³

Ennek ellenére a szélsőséges politikája miatt minden egyéb, jelentős politikai erővel koalícióképtelen Jobbik deklaráltan a választási győzelmet tűzte ki célul a 2014-es országgyűlési választások előtt.²⁴ Bár mindez eleve lehetetlen küldetésnek tűnt, a közösen induló balliberális oldal (MSZP-DK-Együtt-PM-MLP) megelőzésére mutatkozott némi esély: ugyan a közvélemény-kutatók (Ipsos, Medián, Nézőpont Intézet, Századvég, Tárki) méréseinek átlagolt eredménye a balliberálisok 6 százalékpontos előnyét mutatta a választás előtti napokban a biztos szavazók körében (26 vs. 20 százalék), a Tárkinál viszont csak 1 százalékpontos hátrányban volt a Jobbik²⁵, ráadásul Gyurcsány Ferenc személye végig bizonytalanná tette a baloldali szavazók aktivitását. A második hely megszerzésének lehetőségét az is közelebb hozta, hogy a balliberális oldal közös indulásáról szóló, 2014. januári megállapodása előtt a Jobbik – a fenti közvélemény-kutatók biztos szavazókra vonatkozó átlagolt eredményei alapján²⁶ – még 22 százalékpontos hátrányban volt az MSZP, a DK az Együtt-PM és az MLP összesített eredményéhez képest (34 vs. 12 százalék)²⁷, az „összefogás” tehát gyengítette és nem erősítette a balliberális oldalt.

A minél jobb választási eredmény érdekében Vona Gábor Jobbik-elnök még 2013 őszén – amikor már számítani lehetett a baloldali pártok közös indulására – meghirdette a mérséklődéssel járó „néppártosodás” stratégiáját, melyet a lehetőségeihez mérten a választási kampányban is igyekezett hangsúlyozni. Vona Gábornak ugyanakkor óvatosnak

²³ Forrás: Mandiner. 2013.02.06. Internetes elérhetőség:

https://mandiner.hu/cikk/20130206_vona_gabor_ha_kiderulne_hogy_zsido_vagyok_lemondanek

²⁴ Forrás: SzegedMA. 2013.11.18. Internetes elérhetőség:

<https://szegedma.hu/2013/11/vona-gabor-nem-tuzheto-ki-kisebb-cel-mint-a-gyozelem>

²⁵ Forrás: Közvélemény-kutatók. Internetes elérhetőség:

<https://kozvelemenykutatok.hu/a-valasztas-elotti-utolso-meresek-eredmenyei/>

²⁶ Forrás: Közvélemény-kutatók. Internetes elérhetőség:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1YcsDnVDipTWlGk78EEeQw5K7O3Y7fj_8W14LPaQytw/edit#gid=78915130

²⁷ Még a később nagyon szoros eredményt mutató Tárkinál is 21 százalékpont volt a különbség – Közvélemény-kutatók. Internetes elérhetőség:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1YcsDnVDipTWlGk78EEeQw5K7O3Y7fj_8W14LPaQytw/edit#gid=78915130

kellett lennie a kérdésben: a „néppártosodás” túlzott hangsúlyozása belső feszültségekhez vezethetett volna, valamint könnyen elbizonytalaníthatta volna a Jobbik aktivistáit és törzsszavazóit, amit közvetlenül az országgyűlési választás előtt mindenképpen el akart kerülni a pártelnök. Az új stratégia meghirdetése mellett a Jobbik a képviselőjelöltek kijelölése során is igyekezett mérséklődésre utaló szándékot mutatni: az egyéni választókerületekben *„a szélsőjobboldali pártháttérrel és mozgalmi múlttal rendelkező jelöltek aránya jelentősen csökkent”* (Róna-Molnár 2017, 182), így *„a 2014-es jelölteknek csak 38 százaléka volt már 2010-ben is országgyűlési képviselőjelölt a Jobbik színeiben az adott körzetben”* (Róna-Molnár, 183). Az országos listán azonban a párt legbefolyásosabb és legjelentősebb politikai háttországgal rendelkező vezetői szerezték meg a befutó helyeket, akik között számos olyan politikus akadt, aki mind a mai napig vállaltan radikális jobboldali nézeteket vall. Elég csak Novák Előd, Dúró Dóra, Apáti István vagy éppen Volner János nevét megemlíteni.

Mindennek következtében a „néppárti fordulat” szándéka nem „ment át” a választók szélesebb köreiben, így nem is hozta el a várt sikert. A magyarok többsége továbbra is szélsőséges pártként tekintett a Jobbikra, amely végül bár 2014 áprilisában 3,55 százalékponttal jobb eredményt ért el a 2010-es országgyűlési választáshoz képest, csak a harmadik helyen végzett. A Fidesz-KDNP 24,65 százalékponttal, az MSZP-DK-Együtt-PM-MLP közös lista pedig 5,35 százalékponttal kapott többet a 20,22 százalékos listás eredményt elérő Jobbiknál, és a Vona Gábor vezette párt különösen érzékeny veszteségként könyvelhette el azt a tényt, hogy egyetlen egyéni választókerületben sem sikerült győzelmet aratnia.

Mindez egyben arra is rávilágított, hogy - bár a Jobbik összességében jobban szerepelt, mint 2010-ben – elérte a támogatottsági „üvegplafont”. Világossá vált, hogy a radikális jobboldali politikában nincs több potenciál, így a pártnak változnia kell, ha idővel a kormányzati pozíció közelébe szeretne kerülni. Ehhez a mérséklődéssel járó „néppártosodási” stratégia felpörgetése logikus lépésnek tűnt, de 2014-ben még nem volt egyértelmű, hogy a Jobbik vezetése pontosan hogyan is képzei el ezt a folyamatot. Vona Gáborék előtt ugyanis két út állt: (1) a párt jobboldali karakterét megőrizve mérséklődnek, ami miatt továbbra is koalícióképtelenek lesznek a többi ellenzéki párttal, és a Fidesz-KDNP kiemelt társadalmi

támogatottságának fennmaradása esetén akár ciklusokon keresztül ellenzékben ragadnak; vagy (2) a mérséklődéssel párhuzamosan egyben balliberális fordulatot is vesznek, mellyel ugyan feladják a párt identitását, de a Gyurcsány Ferenc fémjelezte baloldallal való koalícióképeség kialakulásának köszönhetően elméletileg gyorsabban kerülhetnek a kormányzati pozíció közelébe. A hatalmi ambíció végül erősebbnek bizonyult, így a Jobbik az értékrendjét (látszólag?) feladva az utóbbi útjára lépett.

3. 2018: a centrális politikai erőter gyengülése és a predomináns pártrendszer kiteljesedése

A 2018-as országgyűlési választás alkalmával látszólag nem történt érdemi változás a magyar pártrendszer felépítését illetően. Első ránézésre a centrális politikai erőter továbbra is működött. A pártrendszer háromosztatú jelleget mutatott, hiszen a kiemelkedő támogatottsággal rendelkező Fidesz-KDNP-vel szemben ismét kétoldalú ellenzék indult: a 2014-es közös indulás után részben koordinált jelöltállítással próbálkozó balliberális oldal (DK, MSZP-P, Együtt) és egy baloldali fordulat közepén járó, de minden egyéni választókerületben önállóan elinduló, és a választók többségének szemében még mindig radikális jobboldalinak számító Jobbik.

Mindez még akkor is igaz, ha figyelembe vesszük azt a tény, hogy a „különutas” politikát²⁸ folytató erők soha nem látott választói felhatalmazást kaptak: az LMP 7,06 százalékot, a 2017-ben megjelenő – s politikájában a néhai SZDSZ szellemi örökségét felélesztő – Momentum Mozgalom 3,06 százalékot szerzett. A „különutasok” több mint 10 százalékos összesített eredménye ellenére mégsem beszélhetünk új pólusról, hiszen egyrészt a „különutas” politikát csak átmeneti jelleggel képviselő Momentum nem vált parlamenti párttá, másrészt pedig – a Jobbikkal ellentétben – az LMP és a Momentum is alapvetően balliberális gyökerű pártnak számít, ami a választók többsége előtt végig ismert tény volt. A kormánypártok kétharmados győzelme ellenére ugyanakkor 2018-ra már érezhetően

²⁸ Az LMP és a Momentum nem csak saját országos listával indultak a 2018-as országgyűlési választáson, de az egyéni választókerületek többségében is önálló jelölteket állítottak. Mindemelllett a balliberális pártokhoz és a Jobbikhoz fűződő viszonyuk sem volt egyértelmű, még annak ellenére sem, hogy egy ellenzéki parlamenti többség esetén vélhetően mindkét párt együttműködött volna a két fő ellenzéki pólus pártjaival.

meggyengült az erős kormánypártokra, valamint a balliberális és a radikális jobboldali ellenzékre épülő centrális politikai erőter, melynek oka a Jobbik baloldali fordulatában, valamint az MSZP és a DK fémjelezte balliberális oldal erre való nyitottságában keresendő. A Vona Gábor vezette párt ugyanis – a mérséklődéssel járó „néppártosodás” álcája mögé bújva – egyre inkább a balliberális pártokkal való koalícióképesség megvalósításához igazította a politikáját.

Ez a folyamat azonban még nem érett be 2018-ra, hiszen a két politikai oldal mögött álló választópolgárok és közéleti személyek többsége még annak ellenére sem tolerálta volna a balliberálisok és a Jobbik választási szövetségét, hogy köztudott volt, a kormánypártok esetleges veresége esetén csak egy DK-tól Jobbikig terjedő koalíció mögött alakulhatna ki parlamenti többség. A centrális politikai erőter ugyan meggyengült, a predomináns jellege viszont kiteljesedett a 2018-as országgyűlési választás következtében, hiszen a Fidesz-KDNP 2018-ban is kiemelkedő, közel 50 százalékos választási eredményt ért el. Ennek köszönhetően a kormánypártok 2010 és 2014 után egyhuzamban harmadszor szerezték meg a parlamenti mandátumok kétharmadát, ami ritkaságszámba menő politikai teljesítménynek számít az olyan általános, egyenlő és titkos választójogra épülő demokratikus jogállamok esetében, mint amilyenek Magyarország is számít. Az Orbán Viktor vezette pártszövetség magas támogatottsága mellett ráadásul, ciklusról-ciklusra nőtt az ellenzék szétaprózottsága²⁹, ami szintén a pártrendszer predomináns jellegét erősítette.

	A 2014-es listás parlamenti választási eredmény	A 2018-as listás parlamenti választási eredmény*	Különbség
Fidesz-KDNP	2 264 780 szavazat (44,87 %)	2 824 551 szavazat (49,27%)	+559 771 szavazat (+4,4%-pont)
Jobbik	1 020 476 szavazat (20,22 %)	1 092 806 szavazat (19,06%)	+72 330 szavazat (-1,16%-pont)
MSZP-P'	-	682 701 szavazat (11,91%)	+682 701 szavazat (+11,91%)
LMP	269 414 szavazat (5,34 %)	404 429 szavazat (7,06%)	+135 015 szavazat (+1,72%-pont)

²⁹ 2010-ben 3 (MSZP, Jobbik, LMP), 2014-ben 5 (MSZP, DK, Együtt-PM, Jobbik, LMP) 2018-ban pedig 6 (MSZP-P, DK, Jobbik, LMP, Momentum és MKKP) 1 százalék feletti párt vagy pártszövetség alkotta az ellenzékét. Sőt, a Jobbik szakadása következtében 2018-ban megalakult a radikális jobboldali Mi Hazánk Mozgalom is.

DK	-	308 161 szavazat (5,38%)	+308 161 szavazat (+5,38%)
Momentum	-	175 229 szavazat (3,06%)	+175 229 szavazat (+3,06%)

*A magyarországi lakóhellyel nem rendelkező választópolgárok levélszavazataival együtt „összesített eredmény”. Az MSZP-P és a DK esetében nem lehet meghatározni a 2014-es listás eredményt, mert a két politikai erő egy országos listán indult: az Együttel és a Liberálisokkal kiegészülve összesen 1 290 806 szavazatot (25,57 százalék) értek el, ami 299 944 szavazattal több, mint az MSZP-P és a DK 2018-as összesített eredménye.

3.1. 2014 és 2018 között sem csökkent a Fidesz-KDNP társadalmi támogatottsága

A kormánypártok a 2018-as országgyűlési választáson javítani tudtak a négy évvel korábbi eredményükön, ráadásul a Fidesz-KDNP nemcsak a szavazatok számát tekintve lépett jelentősen előre (+559 771 szavazat), hanem a szavazatarány tekintetében is (+4,4 százalékpont). Mindez 8 éves kormányzati munka után különösen figyelemreméltó politikai teljesítménynek tudható be, hiszen a hosszú időn keresztül viselt kormányzati pozíció még jó kormányzás esetén is kihívás elé állítja a mindenkori kormányzó erőket. A kiemelkedően magas társadalmi támogatottság megőrzése elsősorban azzal magyarázható, hogy a Fidesz-KDNP 2014 és 2018 között a bevándorlási válság kezelése, a családok támogatása és Magyarország gazdasági teljesítményének javítása érdekében is az állampolgárok többségének megfelelő döntéseket hozott. Utóbbiakhoz az is hozzájárult, hogy az Orbán Viktor vezette kormányzat a legfontosabb döntések meghozatala előtt – a közvélemény-kutatásokon túl – rendszerint nemzeti konzultációk³⁰ útján kérte ki a választópolgárok véleményét, a migrációval kapcsolatban pedig még egy országos népszavazásra is sor került 2016-ban.

A ciklus első éve ugyanakkor nem alakult pozitívan a kormányzat számára, mivel a 2014-es önkormányzati választások után több, a Fidesz-KDNP-re nézve negatív téma határozta meg a politikai napirendet: az „internetadó” tervezett bevezetése és az azt követő tüntetések, az amerikai kitiltási ügy, a 2016-ban végül visszavont „vasárnapi boltzár” bevezetése, az Orbán-Simicska konfliktus, a veszprémi és a tapolcai időközi országgyűlési választásokon elszenvedett

³⁰ 2010 és 2020 között kilenc nemzeti konzultáció volt Magyarországon. Hogy a legfontosabbakat említsük: 2015 tavaszán a bevándorlással és terrorizmussal, 2017 tavaszán – „Állítsuk meg Brüsszelt!” szlogennel – a nemzeti hatáskörök megőrzésével, 2017 őszén a Soros-tervvel, 2018 őszén pedig a családok védelmével kapcsolatban kérdezte meg a kormány a magyarokat.

vereségek, valamint a kétharmados parlamenti többség elvesztése egyaránt nehéz helyzetbe hozta a kormánypártokat. Ennek ellenére a kormányzóképes alternatíva felmutatására továbbra is képtelen ellenzék nem tudott érdemben profitálni a számára kedvező politikai helyzetből, hiszen a Fidesz-KDNP még ebben az időszakban is vezette a közvélemény-kutatásokat. A legszorosabb eredmény 2015. áprilisában állt elő, amikor az Ipsos, a Nézőpont Intézet és a Tárki méréseinek átlagolt eredménye alapján a Fidesz-KDNP-t a biztos szavazók 37 százaléka támogatta, a Jobbik és a 2014-ben közösen indult balliberális oldal (MSZP-DK-Együtt-PM-MLP) pedig egyaránt 26-26 százalékon állt.³¹

A kormánypártok azonban 2015 májusától fokozatosan visszazerezték a politikai napirend feletti irányítást. A bevándorlási válság, és a nyomában járó terrorcselekmények ügye gyorsan egész Európa, s így Magyarország jövőjét meghatározó sorskérdéssé vált. A téma mindent háttérbe szorított, és a választópolgárok minden érintett országban azonnali megoldásokat követeltek. Az Európai Bizottság és a nyugati tagállamok többsége elsősorban a bevándorlók szemszögéből állt a kérdéshez, és az ideologikus megoldások szorgalmazása mellett kevés figyelmet fordított a migrációt kísérő társadalmi konfliktusok kezelésére, valamint az európai polgárok véleményének meghallgatására. Ezzel szemben a harmadik Orbán-kormány az ország szuverenitását és a magyar állampolgárok érdekeit szem előtt tartva, a pragmatikus megoldásokat helyezte előtérbe. A kerítés megépítésével, a személyi és technikai feltételek megerősítésével, valamint a határátlépésekre vonatkozó jogszabályi környezet szigorításával sikeres megoldást talált a magyar határok védelmére, a kötelező betelepítési kvóta következetes elutasításával pedig eredményesen hiúsította meg a bevándorlók betelepítésének tervét.

E kormányzati irány a választók döntő többségének álláspontját is tükrözte, amit a közvélemény-kutatások, valamint a nemzeti konzultációk mellett egy 2016-ban megrendezett országos népszavazás eredménye is visszaigazolt. Bár a referendum közjogi értelemben csak a kötelező betelepítésről szólt, a választók politikai szempontból egyben az Orbán-kormány

³¹ Forrás: Közvélemény-kutatók. Internetes elérhetőség:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1YcsDnVDipTWlcGk78EEeQw5K7O3Y7fj_8W14LPaQytw/edit#gid=78915130

migrációs politikájáról is véleményt nyilvánítottak. A 2016. október 2-án megtartott, és kvótareferendum néven elhíresült népszavazáson egyértelmű döntés született: összesen 3,36 millió választópolgár (a résztvevők 98,36 százaléka) döntött úgy, hogy az Európai Unió az Országgyűlés hozzájárulása nélkül ne írhasa elő nem magyar állampolgárok Magyarországra történő kötelező betelepítését. A kérdésben jelentős számú ellenzéki és bizonytalan szavazó is kiállt a kormány mellett, hiszen 1,09 millióval több szavazat érkezett a kormányzati álláspontra, mint amennyivel a Fidesz-KDNP 2014-ben kétharmados parlamenti többséget szerzett.

A népszavazás eredményének az Országgyűlés Alaptörvény-módosítással szerezhette volna érvényt, erre ugyanakkor 2016 végén még nem kerülhetett sor: mivel a referendum közjogi szempontból érvénytelen volt, így a kétharmados döntéshez szükséges ellenzékét még a választópolgárok egyértelmű döntése sem kötelezte arra, hogy támogassák a bevándorlók kötelező betelepítésének alkotmányos tilalmát (és nem is támogatták). A 2012-től hatályos Alaptörvény szerint ugyanis *„az országos népszavazás érvényes, ha az összes választópolgár több mint fele érvényesen szavazott”*³², a kvótareferendumon azonban csak a választópolgárok 41,32 százaléka vett részt. Ez a részvételi arány ugyanakkor a közjogi érvénytelenség ellenére sem volt elhanyagolható, hiszen a kampányban a releváns politikai erők közül csak a Fidesz-KDNP mozgósított érdemben. Sőt, a 2014-es balliberális összefogás pártjai – az elenyésző támogatottságú Liberálisok kivételével – egyenesen a népszavazás bojkottjára szólították fel a szavazóikat.

A balliberális ellenzék ezzel rövid távon elérte a célját: mivel a kvótareferendum eredménye a közvélemény-kutatási adatok alapján borítékolható volt, kizárólag a népszavazás közjogi érvénytelenségével akadályozhatta meg a kötelező betelepítés alkotmányos tilalmát, amit – az időközben baloldali politikai fordulatba kezdő Jobbik támogatásával – sikerült is elérnie.³³

---

³² Forrás: Magyarország Alaptörvénye, Az Állam, 8. cikk (4) bekezdés

³³ A 2014-es választási eredmény alapján a kétharmados parlamenti többséget szerző Fidesz-KDNP egyedül is módosíthatta volna az Alaptörvényt, azonban a kormánypártoknak a 2015-ös veszprémi időközi országgyűlési választáson elszenvedett veresége következtében már nem volt alkotmányozó parlamenti többségük. A 2018-as országgyűlési választások után azonban elhárult ez az akadály. A választópolgárok újfent kétharmados parlamenti

Hosszú távon ugyanakkor mindez kontraproduktívnak bizonyult a teljes magyar ellenzék számára, a választók ugyanis a kvótanépszavazáson valójában nemcsak az illegális úton érkező bevándorlók kötelező betelepítéséről mondtak véleményt, hanem az Orbán Viktor vezette magyar kormányzat teljes migrációs politikáját is értékelték. A DK-tól a Jobbikig terjedő teljes ellenzék ezért komoly és végzetes stratégiai hibát követett el azzal, hogy végül nem szavazta meg a 3,36 millió választó akaratát kifejező Alaptörvény-módosítást, mely leginkább a 2018-as országgyűlési választás alkalmával nyert bizonyosságot: a választópolgárok ismét alkotmányozó többséggel ruházták fel a Fidesz-KDNP-t. Sőt, a kormányzó szövetség a 2014-es eredményét több mint félmillió szavazattal múlta felül.

3.2. Átalakuló, de továbbra is töredezett ellenzék balra tolódó Jobbikkal és megerősödő „különutas” pártokkal

A 2014-es országgyűlési választáshoz hasonlóan a 2018-as megmérettetés kapcsán is elmondható, hogy bár nem olyan mértékben, mint a Fidesz-KDNP jó kormányzati teljesítménye, de az ellenzék gyenge politikai teljesítménye is hozzájárult a kormánypártok újabb győzelméhez. Igaz volt ez a továbbra is töredezett (polarizált) balliberális oldalra, a támogatottsági „üvegplafon” elérése után identitásválságba kerülő, majd balra tolódó Jobbikra, és a „különutas” politikáját óvatosan feladni kezdő LMP-re is. Egyik politikai erő sem volt képes kormányképes alternatívát nyújtani, hiszen még a belső feszültségeiken sem tudtak úrrá lenni. Mindez ahhoz is hozzájárult, hogy az ellenzék 2014 után 2018-ban sem tudott alkalmazkodni az országgyűlési képviselők létszámának csökkentése miatt bevezetett új választási rendszerhez. Bár a Fidesz-KDNP újrázását vélhetően ez utóbbi esetében sem tudták volna megakadályozni³⁴, a kétharmados parlamenti többség elkerülésére már egy Jobbik nélküli összefogással is jó esély kínálkozott volna.

---

többséghez juttatták a Fidesz-KDNP-t, így 2018 nyarán, az Alaptörvény hetedik módosításával már az ellenzék szavazatai nélkül is kimondhatták, hogy *„Magyarországra idegen népesség nem telepíthető be. Idegen állampolgár – ide nem értve a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyeket – Magyarország területén a magyar hatóságok által egyedileg elbírált kérelme alapján élhet”* (forrás: Magyarország Alaptörvénye, Szabadság és Felelősség, XIV. cikk (1) bekezdés).

³⁴ A Fidesz-KDNP az összesített országos listás szavazatok 49,27 százalékát szerezte meg, ráadásul a 106 egyéni választókerület 85,85 százalékában is a kormánypártok jelöltjei győztek (54-ben abszolút többséget elérve).

A baloldal – bár valójában jelentős átalakulásokon és személycseréken ment keresztül – lényegét tekintve nem sokat változott 2014 és 2018 között. A választók egy sok pártból álló, nyílt konfliktusokkal terhelt politikai oldalt láthattak, amelynek nem volt egységes programja, nem volt világos társadalmi víziója, és nem volt egy olyan – minden baloldali szereplő által elfogadott és a választók szemében is alkalmas – miniszterelnök-jelöltje, aki méltó kihívója lehetett volna Orbán Vikornak. Mindez nem meglepő, a baloldal pártjai a 2018-as választás előtti négy évben is főként az egymással folytatott versenyre tekintettek prioritásként. Ennek legfőbb oka, hogy a balliberális oldal – a 2014-ben megerősödött centrális erőter következtében – továbbra sem hitt a 2018-as kormányváltás reális esélyében. Egyszerűen nem tűnt úgy, hogy képesek lennének megszólítani annyi szavazót, amennyi elegendő lehet a választási sikerhez, a Jobbikkal való nyílt választási együttműködés pedig a Vona Gábor vezette párt erőteljes balratolódása ellenére sem volt opció, mivel a választók 2018-ben még nem támogattak volna egy szivárványkoalíciót.

Tehát – bár természetesen nem mondták ki, de – a 2014-ben közösen induló baloldali pártok paradox módon már 2018-ban is a 2022-es választásokra készültek. Az Együtt-PM pártszövetség 2014-es felbomlásával³⁵ két meghatározó párt maradt ezen az oldalon, az MSZP és a DK, akik a külön listán történő indulással valójában egymással versenyeztek a balliberális oldal vezetéséért.³⁶ S bár a Párbeszédet és a Liberálisokat is bevonó MSZP sikerebben szerepelt mint a DK, mégis utóbbi jött ki jobban a 2018-as parlamenti választási küzdelemből: a szocialisták MSZP-P listája mindössze 11,91 százalékos országos listás eredményt ért el, ami még akkor is egyértelmű kudarccal ért fel, ha a közvélemény-kutatások alapján hasonló eredményre lehetett számítani. A választás ráadásul a szocialisták folyamatos és lassú „végelgyengülésének” üzenetértékét hordozta. Az MSZP 2010-hez képest a szavazóinak 31 százalékát veszítette el, ráadásul úgy, hogy ekkor Gyurcsány Ferenc már hét éve kilépett a

³⁵ Forrás: Magyar Hírlap. 2014.11.09. Internetes elérhetőség:

https://www.magyarhirlap.hu/belfold/Megszunt_az_EgyuttPM_szovetseg

³⁶ A Párbeszéd az MSZP vel közös listán indult, az Együtt viszont önállóan mérettette meg magát, s végül 0,66 százalékos országos választási eredményt elérve szenvedett súlyos vereséget.

pártból. Az eredmény nem is maradt következmények nélkül, hiszen Molnár Gyulát Tóth Bertalan váltotta az elnöki székben, nyolc év alatt a negyedik személyként ebben a pozícióban.

Ezzel szemben a DK sikerként értékelhette a választási eredményt: bár 5,38 százalékkal épphogy átlépte a parlamenti küszöböt, a Gyurcsány-párt története során először önerőből volt képes bejutni a magyar Országgyűlésbe, s a frakcióalakítás lehetőségével Gyurcsány Ferenc értékes kommunikációs felülethez jutott. A balliberális oldalon zajló folyamatok tehát a volt miniszterelnöknek kedveztek, ami a 2006 utáni események tükrében meglehetősen váratlan fordulat volt. Kétségtelen ugyanakkor, hogy a DK elnöke – akit a kirívóan gyenge politikai teljesítményt nyújtó baloldal nyolc év alatt „se kiköpni, se lenyelni” nem tudott – volt képes a legjobban alkalmazkodni a 2010 utáni politikai helyzethez. Ennek következtében Gyurcsány Ferenc – bár továbbra is az egyik legnépszerűtlenebb politikusnak számít Magyarországon³⁷ – 2014 óta mégis évről évre egyre nagyobb befolyással rendelkezik a balliberális oldalon. Mindehhez azonban – és itt fontos egy kisebb, a korábbi parlamenti ciklust is érintő kitérőt tenni – elengedhetetlenül fontos volt, hogy a 2014-es országgyűlési választáson a DK bekerüljön a parlamentbe, ami elsősorban az MSZP stratégiai hibáinak következtében meg is történt. Bár elsősorban a bukott kormányfő politikájának következtében a szocialista párt 2010-ben 23,91 százalékponttal gyengébb eredményt ért el a 2006-os országgyűlési választásokhoz képest³⁸, Gyurcsány Ferenc 2010 őszén mégis lehetőséget kapott arra, hogy egy MSZP-n belüli platformként megszervezze a Demokratikus Koalíciót (DK). Annak ellenére is, hogy sejthető volt, a politikus célja valójában egy új párt létrehozása, ami 2011 novemberében be is következett: a DK kivált az MSZP-ből és önálló pártként folytatta.

A szocialisták ugyanakkor nemcsak Gyurcsány új pártjához asszisztáltak, de a három évvel későbbi országgyűlési választáson közös listán indultak a DK-val, mely által egyrészt

---

³⁷ A Republikon Intézet 2020. szeptember 01-jén publikált közvélemény-kutatása szerint Gyurcsány Ferenc népszerűsége mindössze 31 százalékosra tehető, ami a negyedik legrosszabb adatnak számít a felmérésben szereplő 28 politikus eredménye közül – Forrás: Republikon Intézet: Ellenzéki esélyek és politikusok népszerűsége. 2020.09.01. Internetes elérhetőség: <http://republikon.hu/media/84671/20-09-01-republikon-ellenzeki-eselyek.pdf>

³⁸ Az MSZP 2006-ban 43,21 százalékos listás eredményt ért el, 2010-ben viszont csak 19,30 százalékot kapott.

parlamenti mandátumhoz segítették Gyurcsány Ferencet, másrészt pedig a magyar balliberális oldal releváns és megkerülhetetlen tényezőjévé tették a Demokratikus Koalíciót. Utóbbi ugyanis nem biztos, hogy önállóan átlépte volna az 5 százalékos parlamenti küszöböt, hiszen a jelentősebb közvélemény-kutatók (Ipsos, Medián, Nézőpont Intézet, Századvég, Tárki) méréseinek átlagolt eredménye alapján mindössze 5,5 százalékon állt 2013 utolsó hónapjában.³⁹ Az MSZP ezzel szemben 21 százalékot tudhatott magának ezen összehasonlítás alapján⁴⁰ és külön listák esetén érvényesülhetett volna az erősebbhez húzás hatása: a bejutási határon billegő DK-ra adott voksok ráadásul könnyen elvesztegetett szavazatoknak számíthattak volna.

De mára ez már csak fikció: a DK és Gyurcsány Ferenc helyett, hogy eltűnt volna a magyar politika süllyesztőjében, 2014-ben bekerült az Országgyűlésbe. S bár frakciót nem alakíthatott, politikai tényezővé vált, melynek köszönhetően érdemben hozzákezdhetett a balliberális oldal egységesítéséhez vagy más megközelítéssel élve „bekebelezéséhez”. A volt miniszterelnök az egységes baloldalt megteremtő tervéről egy 2016-os televíziós interjúban nyíltan beszélt is, ahol kijelentette, hogy *„én egyébként a legszorosabb összefogás híve vagyok. Tudja, én vagyok az, aki azt mondja, hogy előbb-utóbb ez egy nagy demokrata párt lesz a mi oldalunkon. De ezt nem szeretik, hogyha mondom”*.⁴¹

Gyurcsány Ferenc célkitűzéséhez szinte minden adott volt: a valós társadalmi támogatottsággal rendelkező baloldali pártok közül a DK volt az egyetlen egységes, belső feszültségektől mentes politikai erő a 2014-2018 közötti parlamenti ciklusban, ami elsősorban az MSZP-hez képest jelentett komoly stratégiai előnyt. Főleg úgy, hogy az évek óta válságban lévő és a DK legnagyobb riválisának számító MSZP-nek már nem csak a támogatottsága, de a taglétszáma is folyamatosan csökkent. A Népszabadság becslése szerint 2016 nyarán – azaz a fenti Gyurcsány-idézet elhangzásának idején – már csak 15-20 ezer tagja volt az MSZP-nek,

³⁹ Forrás: Közvélemény-kutatók. Internetes elérhetőség:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1YcsDnVDipTWlcGk78EEeQw5K7O3Y7fJ_8W14LPaQytw/edit#gid=1701849270

⁴⁰ l. m.

⁴¹ Forrás: ATV. 2016.06.16. Internetes elérhetőség: <http://www.atv.hu/video/video-20160606-gyurcsany-ferenc-eb>

ami a 2011-es 33 200 főhöz képest jelentős visszaesésnek számított. Ezzel szemben a DK ezen a téren is erősödött, és már közel 11 ezres tagsággal rendelkezett ugyanebben az időszakban.⁴²

A pártversenyben elért előrelépések mellett Gyurcsány Ferenc ráadásul személyesen is erősödni tudott a balliberális oldalon, hiszen időközben két komoly riválisa is háttérbe szorult: Mesterházy Attila, a baloldal közös miniszterelnök-jelöltje 2014. május 29-én lemondott az MSZP elnöki tisztségéről és ugyanezen év nyarán Bajnai Gordon is visszalépett a politikai vezető szerepéből.⁴³ Utóbbi döntése még Mesterházy Attila lemondásánál is kedvezőbb fejlemény volt Gyurcsány Ferenc számára, hiszen az Együtt-PM Bajnai Gordon listavezetésével 7,25 százalékot ért el a 2014-es EP választáson, ami csak 2,5 százalékponttal maradt el a DK eredményétől. Amennyiben tehát Bajnai átveszi az EP-képviselői mandátumát és a politikai pályafutása folytatása mellett döntött volna, komoly fejtörést okozhatott volna Gyurcsány Ferencnek.

A 2009-2010 közötti kormányfő visszavonulása ugyanakkor gyakorlatilag az Együtt-PM végét is jelentette. A pártszövetség 2014 novemberében felbomlott, és bár a 2018-as országgyűlési választás előtt ismét felmerült az egyesülés lehetősége, erre végül nem került sor, mivel a Karácsony Gergely és Szabó Tímea vezette, és az időközben Párbeszéd Magyarországért (PM) névről Párbeszédre átkeresztelt párt az MSZP-vel közös listán indulva juttatta be a vezető politikusait az Országgyűlésbe, az Együtt pedig önállóan indulva súlyos vereséget szenvedett. A Juhász Péter és Szigetvári Viktor fémjelzte párt a szavazatok mindössze 0,66 százalékát szerezte meg 2018 áprilisában, így nem meglepő, hogy a tagság mindössze két hónappal később feloszlatta a szervezetet.⁴⁴

Összességében tehát elmondható, hogy az egységes és belső konfliktusok nélküli pártszervezet, az MSZP folyamatos gyengülése, az erősebb politikai riválisok (Mesterházy Attila, Bajnai Gordon) visszaszorulása/visszavonulása, az Együtt-PM szövetség felbomlása,

⁴² Forrás: <http://nol.hu/belfold/kezd-osszeesett-az-mszp-a-part-hallgat-a-tagletszamrol-1625233>

⁴³ Bajnai Gordon egy francia cég ügyvezető igazgatójaként dolgozott tovább. Forrás: Mandiner. 2014.09.15. Internetes elérhetőség: https://mandiner.hu/cikk/20140915_kivonult_a_politikabol_bajnai_gordon

⁴⁴ Forrás: Pesti Srácok. 2018.06.02. Internetes elérhetőség: <https://pestisracok.hu/megszunt-az-egyutt/>

valamint a DK 2018-as frakcióalakítása kellő alapot biztosított Gyurcsány Ferenc további erősödéséhez. Fontos leszögezni, hogy a volt kormányfő elsődleges célja nem a miniszterelnöki poszt újbóli megszerzése – a DK elnöke tisztában van a 2006-os események máig tartó hatásával – hanem sokkal inkább a balliberális oldalon meglévő politikai befolyásának maximalizálása, amit értelemszerűen a pártjának erősödésével érhet el. Mindez egyben azt is jelenti, hogy – paradox módon – Gyurcsány Ferencnek 2018-ban még nem volt érdeke a kormányváltás, hiszen a Demokratikus Koalíció még nem volt annyira erős, hogy egy baloldali kormánykoalíció vezető tagja legyen. A volt miniszterelnöknek tehát a többi balliberális és „különutas” párthoz hasonlóan az volt az elsődleges célja, hogy a pártja minél jobb „starthelyről” készülhessen a 2022-es országgyűlési választásra, és ezt összességében neki sikerült a legjobban elérnie a 2018-as parlamenti választás után.

Ami a gyengülő centrális erőter másikké pólusát illeti, a radikális jobboldali Jobbik „néppártosodás” néven jelentős fordulatot hajtott végre. A folyamat elején, 2013 vége és 2015 közepe között a Jobbik elsősorban a Fidesz táborát célozta meg, ami a tapolcai időközi országgyűlési képviselő-választás idejére látszólagos eredményt is hozott: a Jobbik jelöltje megnyerte a mandátumot (ilyenre még nem volt példa a párt történetében), ráadásul 2015 áprilisában a friss kutatással rendelkező közvélemény-kutatók (Ipsos, Nézőpont Intézet, Századvég, Tárki) átlagolt eredménye alapján a Fidesz-KDNP támogatottsága 38 százalékra csökkent a biztos szavazók között, a Jobbik ugyanakkor 27 százalékra erősödött. Bár a 11 százalékpontos különbség még mindig jelentősnek számított, az „olló záródása” szemmel látható volt: a kormánypártok 6 százalékpontot gyengültek a 2014-es parlamenti választás hazai listás eredményéhez képest⁴⁵, a Jobbik viszont ugyanennyit erősödött.⁴⁶

A 2015. májusában kirobbant bevándorlási válság és az arra adott gyors és határozott kormányzati válasz ugyanakkor megtörte a Vona Gábor vezette párt lendületét. A párt

---

⁴⁵ Mivel a hivatkozott közvélemény-kutatások kizárólag belföldön készültek, a pontos összehasonlítás érdekében a választási eredménynél – a magyarországi lakóhellyel nem rendelkező választók szavazatait nem tartalmazó – ún. hazai listás eredményt érdemes figyelembe venni.

⁴⁶ Forrás: Közvélemény-kutatók. Internetes elérhetőség:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1YcsDnVDipTWlcGk78EEeQw5K7O3Y7fJ_8W14LPaQytw/edit#gid=1701849270

kommunikációja teljesen szétesett és 2016 elejére el is vesztette az új, de még nem elkötelezett szavazóit: a friss kutatással rendelkező közvélemény-kutatók (Medián, Nézőpont Intézet, Századvég, Társi) átlagolt eredménye alapján a Fidesz-KDNP támogatottsága 49 százalékra nőtt a biztos szavazók körében, a Jobbiké ugyanakkor 19 százalékra csökkent.⁴⁷ A párt tehát kényszerhelyzetbe került: az európai sorskérdésnek is számító migrációról tudni lehetett, hogy még hosszú időn keresztül meg fogja határozni a politikai napirendet, és ezáltal nehéz lesz megbontani a Fidesz-KDNP visszaerősödött jobboldali szavazótáborát, így a Jobbiknak új szavazói célcsoportok után kellett néznie.

A Vona Gábor vezette párt ezért a baloldali szavazók felé fordult, az évek óta tartó balliberális belharc következtében ugyanis itt látott hatalmi vákuumot kialakulni. Ennek következtében a Jobbik egyre több, tipikusan a baloldalhoz köthető témát karolt fel, eltávolodott a Magyar Gárdától, 2016-ban „valódi nemzeti konzultációt” szervezett az oktatásról, az egészségügyről és a korrupcióról, valamint gyökeresen megváltoztatta Európa-politikáját: míg a Jobbik korábban az Európai Unióból való kilépést szorgalmazta, 2017-ben már béruniós kezdeményezés indításával uniós szinten szabályozta volna a tagállamok bérszínvonalát. A párt domesztikálódását mi sem mutatja jobban, mint ez a folyamat: 2012-ben Vona Gábor elnökként még arról beszélt, hogy Magyarországnak ki kellene lépnie az Európai Unióból, a párt akkori alelnöke, Novák Előd pedig EU-s zászlót égetett.⁴⁸

Mindemellett a Jobbik – szintén a baloldali szavazók megszólítása érdekében – fundamentális ellenzéki magatartásra rendezkedett be és valódi kormányzati alternatíva kialakítása helyett, elsősorban az ellenzéki szavazók kormányellenességére próbált építeni (ahogy tették ezt a balliberális oldal pártjai is). Ez utóbbi azzal is járt, hogy Vona Gáborék kínosan ügyeltek a kormánypártokkal történő együttműködés elutasítására, melynek legbeszédesebb példáját a

---

⁴⁷ Forrás: Közvélemény-kutatók. Internetes elérhetőség:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1YcsDnVDipTWlcGk78EEeQw5K7O3Y7fJ_8W14LPaQytw/edit#gid=1701849270

⁴⁸ https://mandiner.hu/cikk/20120111_vona_ki_kellene_lepni_az_uniobol

2016-os kvótareferendum eseményei szolgáltatták: azon túl, hogy a Jobbik feltűnően passzív maradt a kampány során, a népszavazás utáni alkotmánymódosítást sem támogatta.⁴⁹

A baloldali fordulat ellenére a Jobbiknak a radikális jobboldali szavazókra is szüksége volt, akiket elsősorban nem témákkal, hanem politikusok személyén keresztül igyekezett megtartani. Így bár a 2016-os tisztújítás során Vona Gábor vétója következtében kikerült a párt vezetéséből a Novák Előd-Szávay István-Apáti István-hármas, a Hatvannégy Vármegye Mozgalomból ismert, de már Ásotthalom polgármesterként tevékenykedő Toroczkai László bekerült az elnökségbe, korábban a Magyar Gárda mellett számos alkalommal kiálló Volner Jánost pedig a Jobbik frakcióvezetőjévé választották.⁵⁰ A Jobbik az identitásvesztése ellenére nem szerepelt rosszul a 2018-as országgyűlési választáson, hiszen – igaz 30,21 százalékponttal lemaradva a győztes Fidesz-KDNP-től, de – a 2014-es uniós választásokat követő országos voksoláson is megtartotta második legerősebb politikai erő pozícióját. Ennek ellenére Vona Gábor belebukott a választási eredménybe, hiszen a pártelnök a baloldal teljes összeomlásában és a Fidesz-KDNP gyengülésében bízva⁵¹ már 2018-ban választási győzelmet ígért a Jobbik-tagságnak. Mindez nem következett be, így a pártelnök már a választás napján bejelentette lemondását, és végül a parlamenti mandátumát sem vette át.

Fontos kiemelni, hogy a „különutas”, bár ideológiai szempontból baloldali politikát folytató pártokat sosem támogatta annyi választópolgár, mint 2018-ban. Mindez elsősorban az urbánus közegben érvényesült. Az LMP mellett már a budapesti olimpia elleni népszavazási kezdeményezéssel 2017-ben ismertséget szerző Momentum is az ellenzéki választók azon rétegét próbálta megszólítani, akiknek sem a DK és MSZP fémjelezte balliberális oldal, sem pedig a baloldali fordulat közepén járó, de személyi összetételét tekintve még mindig radikális jobboldalinak számító Jobbik nem volt vállalható. A két párt a szavazatok 10,19 százalékát

⁴⁹ A Fidesz-KDNP 2016-ban nem rendelkezett kétharmados parlamenti többséggel, így az idegen népesség Magyarországra történő kötelező betelepítésének tilalma csak a 2018-as országgyűlési választáson elért kétharmados kormánypárti győzelem után kerülhetett be az Alaptörvénybe.

⁵⁰ Volner János frakcióvezetői kinevezését részben kényszerhelyzet szülte: Vona Gábor eredetileg alelnökként számított a politikusra, de mivel egyedüli jelöltként csak 79 százalékos támogatottsággal választották újra pártelnöknek, valamivel csökkentenie kellett a Novák Elődék kiszorítása miatti feszültséget.

⁵¹ A Jobbik a bevándorlástermatika háttérbe szorulásában bízott, ami nem történt meg 2018-ig, ráadásul a magyar gazdaság fejlődésével járó életszínvonal-emelkedés is a Fidesz-KDNP-nek kedvezett.

szerzte meg: a 7,06 százalékot elérő LMP története második legjobb eredményét elérve került be az Országgyűlésbe (csak 2010-ben szerepelt jobban, amikor 7,48 százalékot szerzett), a Momentum pedig új politikai erőként egyből 3,06 százalékkal nyitott.

Ami az egyes pártokat illeti, az LMP vezetői viszonylag hamar felismerték, hogy a Momentum megjelenése elsősorban rájuk veszélyes. A Fekete-Győr András elnökölte új párt elhatárolódott Gyurcsány Ferenctől, az MSZP-t pedig a Fidesszel egyelőnek minősítette, ami veszélyt jelentett az LMP-re nézve. Joggal merült fel a kérdés, hogy miért szavazzanak a választók a nyolc élve különösebb eredmény nélkül „különutas” politikát folytató pártra, ha van új alternatíva. A Szél Bernadett és Hadházy Ákos vezette „zöld párt” azonban megfelelően reagált az új helyzetre: a korábban az MSZP-nek dolgozó Ron Werber személyében profi és sokat tapasztalt kampánytanácsadót szerződtetett, valamint Szél Bernadett miniszterelnök-jelöltségével és aktív kampánytevékenységével újra láthatóvá tette a Schiffer András 2016-os visszavonulása óta lényegében láthatatlan pártot.

Mindemellett a két társelnök azt is felismerte, hogy a Momentum bár retorikai értelemben elhatárolódott a DK-tól és az MSZP-től, az ellenzék győzelve esetén képes lenne együttműködni az említett pártokkal, ami szintén negatívan érintette az LMP választási esélyeit. A Momentum a „balra nyitottságát” 13 egyéni választókerületben történő visszalépéssel is megerősítette⁵², így Szél Bernadett és Hadházy Ákos – az LMP kongresszusának erre vonatkozó tilalma ellenére – több esetben is a balliberális pártokkal történő koordinációról beszélt, és a párt 106 egyéni választókerületi jelöltje közül 6 végül vissza is lépett a megmérettetéstől.⁵³

A 2018-as parlamenti választás eredménye felől nézve tehát az LMP sikeresen „kivédekezte” a Momentum támadását: a „zöld párt” parlamenti küszöb feletti támogatottságának

---

⁵² A Momentum végül 83 egyéni választókerületben mérettette meg magát: a párt jelöltjei 13 választókerületben visszaléptek más ellenzéki jelölt javára, 10 körzetben pedig eleve nem tudtak jelöltet állítani.

⁵³ Forrás: Mérce. 2018.04.07. Internetes elérhetőség: <https://merce.hu/2018/04/07/itt-az-osszes-ellenzeki-visszalepes-listaja/>

stabilizálódása⁵⁴ egyben a Momentum választások előtti megerősödését is meggátolta, a Fekete-Győr András fémjelezte párt nem is került be az Országgyűlésbe. Az SZDSZ liberális szellemi örökségét felélesztő Momentum ugyanakkor a 3,06 százalékos eredményével a baloldal egyik nem túl jelentős, de mégis kikerülhetetlen részévé vált és egyben a jövőbeni megerősödés esélyéről sem kellett lemondania.

Zárásként a Momentummal kapcsolatban érdemes kiemelni, hogy míg az LMP – a balliberális gyökere ellenére is – közel tíz évig hitelesen képviselte a „különutas” politikát, addig a Momentum csak rövidtávú stratégiai megfontolásból választotta ezt az utat. Az új párt itt tapasztalt politikai vákuumot, ezért a 2018-as parlamenti választáson itt próbált belépni a releváns pártok közé. Nyilvánvaló volt azonban, hogy a balliberális szellemi háttérű Momentum rövid időn belül csatlakozni fog a DK és MSZP fémjelezte baloldalhoz. Ezt támasztja alá az a tény, hogy – ahogy azt fent említettük – a párt már rögtön az első választási megmérettetése alkalmával hajlandóságot mutatott az ellenzéki koordinációra.

4. 2020: a centrális politikai erőtér vége, továbbra is predomináns pártrendszerrel

A pártrendszerek átalakulására általában a parlamenti választások alkalmával kerül sor, kivételes esetekben azonban más politikai események is hozzájárulhatnak mindehhez. Magyarországon is ez történt 2019-ben, amikor az önkormányzati választások alkalmával formálisan is megszűnt a korábban már amúgy is meggyengült centrális politikai erőtér. Fontos kiemelni, hogy a centrális erőtér megszűnése nem a kormánypártoknépszerűtlenségének tudható be – sőt, a Fidesz-KDNP 50 százalék körüli támogatottsága töretlen a 2018-as országgyűlési választás óta – hanem annak, hogy a Jobbik egy pártszakadás és jelentős szavazatvesztés árán, de végleg megérkezett a balliberális oldalra. Ezáltal a radikális jobboldal megszűnt önálló politikai pólusalkotó tényezőnek

⁵⁴ Közvetlenül a választás előtt a szakértői becslések és a közvélemény-kutatások is az LMP bejutását vetítették előre – lásd Közvélemény-kutatók: A szakértői becsléseknél Medián, Nézőpont Intézet, ZRI-Závecz a sorrend; a méréseknél ZRI-Závecz, Republikon, Medián. 2018.04.18. Internetes elérhetőség: <https://kozvelemenykutatok.hu/wp-content/uploads/2018/04/K%C3%B6zvelem%C3%A9nykutat%C3%B3k.hu-%C3%B6sszeg%C3%A9s-2018-v%C3%A9gs%C5%91.pdf>

lenni⁵⁵, így kétpólusúvá vált a 2010 óta hárompólusú pártrendszer: a nemzeti-konzervatív és kereszténydemokrata értékeken álló jobboldal 2019 októbere óta már nem kétoldalú ellenzékkel áll szemben, hanem egy liberális ideológiai alapokon álló baloldallal.

A kétosztatúságot ráadásul tovább erősíti, hogy a „különutas” Momentum és LMP is betagozódott a balliberális oldalba. A centrális erőter vége ugyanakkor nem szüntette meg a magyar pártrendszer predomináns jellegét. Sőt, ez utóbbi még erősödött is a 2018 óta eltelt két évben, ami két okra vezethető vissza. Egyrészt, a kormánypártok stabilan 50 százalék feletti támogatottsággal rendelkeznek a 2018-as országgyűlési választás óta: a 2019-es EP-választáson a Fidesz-KDNP a szavazatok 52,56 százalékával győzött, az azt követő önkormányzati választásokon pedig az összes voks 53,30 százalékát⁵⁶ szerezte meg. Mindemellert a friss felméréssel⁵⁷ rendelkező közvélemény-kutatók (Závecz Research, Publicus, Republikon, IDEA) összesített adatai alapján a Fidesz-KDNP e tanulmány írása idején – a koronavírus-járvány okozta válsághelyzet ellenére is – a biztos szavazók 51,5 százalékát tudhatja maga mögött.

Másrészt pedig, bár a Jobbik végleges balratolódásával kétpólusú pártrendszer jött létre, a Fidesz-KDNP által lefedett jobboldallal szemben nem alakult ki egy egységes politikai oldal. A baloldal ugyanis továbbra is egy polarizált és sokpárti ellenpólusnak tekinthető, melynek legerősebb pártja, a Demokratikus Koalíció még a 20 százalékos támogatottságot sem képes elérni. Ezt támasztja alá a 2019-es EP-választás eredménye (16,05 százalék) és a friss

⁵⁵ Jelenleg a Jobbik 2018-as pártszakadása után megalakult Mi Hazánk Mozgalom fedti le a radikális jobboldalt. A Toroczkai László vezette párt azonban mindössze 3,24 százalékos eredményt ért el a 2019-es EP-választáson és az azt követő önkormányzati választáson sem sikerült áttörése elérnie. A Mi Hazánk azóta sem tudott erősödni, hiszen az elmúlt egy évben egy olyan közvélemény-kutatás sem készült, amely a biztos szavazók körében 3 százalék fölé mérte volna a radikális jobboldali pártot.

⁵⁶ Az összes voks ebben az esetben a megyei pártlistákra, a főpolgármester-jelöltre és a megyei jogú városokban állított polgármester-jelöltekre adott szavazatokat jelenti. Forrás: HVG. 2019.10.23. Internetes elérhetőség: https://hvg.hu/itthon/20191023_onkormanyzati_valasztasok_szamai_hallgat_a_mely

⁵⁷ Jelen tanulmány 2020. szeptemberében készült, amikor a 2020. augusztusi közvélemény-kutatási adatok álltak rendelkezésre. Forrás: Közvélemény-kutatók. Internetes elérhetőség: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1YcsDnVDipTWlCgk78EEeQw5K7O3Y7fj_8W14LPaQytw/edit#gid=1701849270

felméréssel⁵⁸ rendelkező közvélemény-kutatók (Závecz Research, Publicus, Republikon, IDEA) összesített adatai is, amely szerint a DK mindössze a biztos szavazók 15 százalékának támogatásával vezet a baloldalon. Mindez legfeljebb egy középpárti státusznak feleltethető meg, így a balliberális politikai térfélen a fenti felmérések szerint a 10 százalékos Momentum, a 9 százalékos MSZP-P, a 7,5 százalékos Jobbik, de még a 2,5 százalékos LMP is meg- illetve kikerülhetetlen tényezőnek számít.

A centrális politikai erőter kapcsán az egyik gyakrabban emlegetett, sőt egyes elemzők által abszolutizált jellemző a centrumon kívüli bal-, és jobboldal közötti együttműködés lehetetlensége. Eszerint a gondolkodásmód szerint 2019-ben a centrális politikai erőter véget ért, hiszen a két ellenzéki oldal összeolvadása létrehozta az eddig hiányzó, egységes ellenpólust, és ezzel visszatérhet a rendszerváltoztatás utáni „hagyományos” kétblokkrendszer. Sőt, egyesek már azt a párhuzamot is emlegetik ennek kapcsán – ismét egy európai parlamenti választás, a 2019-es alapján –, hogy az egykori MSZP helyére a Demokratikus Koalíció, az SZDSZ helyére pedig a Momentum léphet a létrejött baloldali-liberális blokkban.

Érdekes ugyanakkor megjegyezni azt is, hogy létezik egy eltérő értelmezés is. Eszerint a centrális politikai erőternek van egy másik jellegzetessége és egy másik szereplője is: a centrumot uraló, a „nemzeti ügyeket megfogalmazó”, háromszor kétharmados parlamenti többséget elérő kormányerő. Ez a helyzet gyakran a társadalom számára az alternatívánélküliség képzetével társul, ami azonban nem jelenti, hogy ne lenne más, akár relatíve népszerű ellenzéki erő, amely kormányra is kerülhet. Hanem csupán azt a helyzetet mutatja be, amikor a társadalom számára legfontosabb kérdésekben a kormánypárt képviseli az emberek túlnyomó többségének véleményét, „képvisei a nemzeti ügyeket”, és az – akár egységes – ellenzék pedig, ha szembefordul ezzel a politikai iránnyal, akkor kisebbségben találja magát.

---

⁵⁸ Jelen tanulmány 2020. szeptemberében készült, amikor a 2020. augusztusi közvélemény-kutatási adatok álltak rendelkezésre. Forrás: Közvélemény-kutatók. Internetes elérhetőség: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1YcsDnVDipTWlCgk78EEeQw5K7O3Y7fJ_8W14LPaQytw/edit#gid=1701849270

A követendő politikai irányvonallal kapcsolatos ellenzéki viták (pl. mérsékelt-radikális) ráadásul könnyen előállíthatják a centrális politikai erőter másik jellemzőjét, a centrumon kívüli erők kiújult fragmentációját, azaz szétesését, vagy egy erős harmadik szereplő, egy alternatív ellenzéki erő megjelenését is. Ezen alternatív álláspont szerint a centrális politikai erőteret nemcsak egy formállogikai centrumpozíció megléte, hanem a centrum tartalmi elfoglalása, illetve az ezzel elért támogatottság is előállíthatja.

4.1. A Fidesz-KDNP erősebb, mint valaha

Bár a centrális politikai erőter megszűnése miatt a 2022-es országgyűlési választáson kiélezett küzdelem várható a Fidesz-KDNP és a baloldal között, a kormánypártok a ciklus közepén még a koronavírus-járvány okozta bizonytalanságok ellenére sem vágnak neki rossz esélyekkel az újabb megmérettetéseknek. Sőt, az Orbán Viktor vezette politikai erő 2010-es parlamenti választási eredményéhez (52,73 százalék) közeli támogatottsága a 2018-2022-es parlamenti ciklus első felében soha nem látott stabilitást mutatott. Míg 2012-ben az MSZP ideiglenes visszaerősödését, 2015-ben pedig a Jobbik átmeneti felfutását mutatták a közvélemény-kutatások, a jelenlegi ciklusban már egy ellenzéki párt sem volt képes érdemi erősödést mutatni. A Fidesz-KDNP kiemelkedő és stabilan magas támogatottsága már önmagában figyelemreméltó eredménynek számít, 10 év kormányzás után azonban páratlan politikai teljesítménynek minősül egy olyan demokratikus jogállam esetében, mint amilyenek Magyarország is számít. Mindez alapvetően az alábbi okokra vezethető vissza:

- *Egyedüli kormányzóképes alternatíva:* Magyarországon az ellenzék kaotikus állapota miatt egyedül a Fidesz-KDNP tud kormányzóképes alternatívát kínálni a választóknak, ami jelentős versenyelőnyt biztosít a kormánypártoknak. Mindemellett a Fidesz-KDNP kormányzóképeségét növeli a biztos parlamenti többségen alapuló politikai stabilitás és a cselekvőképes kormányzás megteremtése, valamint fenntartása. A kormánypártok nemcsak a gazdasági válságot, a migrációs krízist és a koronavírus-járvány első hullámát kezelték hatékonyan, de 10 év alatt komoly gazdasági és infrastrukturális fejlődéshez segítették Magyarországot.

- *Értékalapú kormányzás:* a Fidesz-KDNP 10 éves kormányzása alatt a választók számára is jól azonosítható értékrend szerint vezette az országot. Sőt, ezen értékek a 2011-es alkotmányozás során az Alaptörvénybe is bekerültek. Az értékalapú alkotmány pedig értékalapú államhoz vezetett, aminek következtében a magyar állam ma már egy nemzeti értékeken alapuló, kereszténydemokrata államnak tekinthető. Ennek keretében a magyar állam és az annak élén álló Orbán-kormány az egyén helyett a családot tekinti a legfőbb nemzetalkotó tényezőnek; minden magyarért – köztük az országhatárokon kívül élő magyarokért is – felelősséget vállalva a kulturális nemzetet részesíti előnyben a politikai nemzettel szemben; a keresztény értékek által is meghatározott történelmi tradíciókra és kulturális hagyományokra építi a nemzet identitását; kiemelt értéként tekint a nemzeti szuverenitásra; elkötelezett a rend és a demokratikus jogállamiság elve iránt; az állampolgárok felelősségét is hangsúlyozó szabadságfelfogás képviselésével a munkaalapú társadalom és gazdaság megvalósítását irányozza elő, valamint elismeri Magyarország történelmi alkotmányának vívmányait és a Szent Koronát „*amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét*”.⁵⁹
- *Felelős gazdaságpolitika folytatása:* a Fidesz-KDNP felelős gazdaságpolitikájának köszönhetően hazánk nemcsak, hogy visszaszerezte a Gyurcsány-kormány idején kötött EU-IMF-Világbank hitellel elvesztett pénzügyi szuverenitását, de gazdaságilag is megerősödött. Utóbbi a magyar állampolgárok a saját életkörülményeik alakulásán keresztül is megtapasztalhatták: 2010 és 2019 között 3,68 millióról 4,52 millióra nőtt a foglalkoztatottak száma⁶⁰, a munkanélküliségi ráta pedig 11,9 százalékról 3,4 százalékra csökkent.⁶¹ S bár e tanulmány írásával egyidőben zajló koronavírus-járvány gazdasági következményei ideiglenesen megállították ezt a kedvező folyamatot, az Orbán-kormány gazdasági intézkedései következtében

⁵⁹ Magyarország Alaptörvénye, Nemzeti Hitvallás.

⁶⁰ Forrás: Központ Statisztikai Hivatal. Internetes elérhetőség:

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf021g.html?down=54

⁶¹ Forrás: Központ Statisztikai Hivatal. Internetes elérhetőség:

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf002.html

várhatóan rövid időn belül ismét növekedésnek indul a foglalkoztatottak száma országosan.⁶² Mindemellett a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 203 ezer forintról 368 ezer forintra nőtt 2010 és 2019 között, a fizetések vásárlóerejét mutató reálkeresetek pedig 2013 óta folyamatosan nőnek. A családtámogatásokra szánt költségvetési források soha nem látott mértékben emelkedtek: 2010 és 2020 között több mint a kétszeresére – 960 milliárd forintról 2228 milliárd forintra⁶³ – nőttek, és ehhez az összeghez a kormányzat még a koronavírus-járvány miatti átcsoportosítások során sem nyúlt. A nyugdíjasok pedig 2017 és 2019 között – az évi 3,5 százalékos gazdasági növekedésnek köszönhetően – nyugdíjprémiumban részesültek. Utóbbira a pandémia miatt 2020-ban már nem kerülhet sor, ezt kompenzáló a kormányzat a baloldal által elvett 13. havi nyugdíj fokozatos visszaépítéséről döntött.⁶⁴

- *Egyetértési pontok kialakítása a választókkal:* az Orbán Viktor vezette politikai erő eddigi sikereinek egyik kulcsa, hogy a Magyarországot érintő legfontosabb kérdésekben egyetértési pontok kialakítására törekszik a választópolgárokkal. Ennek leghatékonyabb eszköze – a közvélemény-kutatások mellett – a nemzeti konzultáció. 2010 óta összesen kilenc konzultációra került sor, és a kormányzat többek között olyan fontos kérdésekben kérte ki a magyarok véleményét, mint például az alkotmányozás, a migráció, a családtámogatások vagy éppen a koronavírus-járvány kezelése.
- *Orbán Viktor személye:* a miniszterelnök személye fontos versenyelőnyt jelent a Fidesz-KDNP-nek. Orbán Viktor több mint 30 éve vesz részt a magyar politikában és ebből több mint 14 évet kormányfőként szolgált. 2020 novemberében pedig – az

⁶² A kormányzat – melynek jelmondata, hogy „*annyi munkahelyet kell létrehozni, amennyit a vírus tönkretesz*”, valamint, hogy „*ha munka van, akkor minden van*” – a vállalatok finanszírozására összesen több mint 2000 milliárd forint értékben biztosított kamat- és garanciatámogatott hiteleket, a munkahelyteremtés érdekében pedig további 450 milliárd forintot különített el beruházástámogatásokra. Forrás: [Koronavirus.gov.hu](https://koronavirus.gov.hu). 2020.04.06. Internetes elérhetőség:

<https://koronavirus.gov.hu/cikkek/annyi-munkahelyet-kell-letrehozni-amennyit-virus-tonkretesz>

⁶³ Forrás: Magyarország Kormánya. 2019.07.24. Internetes elérhetőség:

<https://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/csalad-es-ifjusagugyvert-felelos-allamtitkarsag/hirek/mintegy-14-ezer-csalad-vette-igenybe-a-csaladvedelmi-akcioterv-valamelyik-tamogatast>

⁶⁴ Forrás: Magyar Nemzet. 2020.04.06. Internetes elérhetőség:

<https://magyarnemzet.hu/belfold/orban-viktor-visszaadjuk-a-13-havi-nyugdijat-7974077/>

1875 és 1890 között regnáló Tisza Kálmánt megelőzve – az egész magyar történelem leghosszabb ideig hivatalban lévő miniszterelnöke lesz, ráadásul úgy, hogy XIX. századi elődjével szemben a megbízatását négy alkalommal is általános, titkos és egyenlő választójogon alapuló, demokratikus választásokon nyerte el. Orbán Viktor tehát egy többszörösen bizonyított politikus, aki olyan válságok kezelését irányította hatékonyan, mint a 2010-ben „megörökölt” gazdasági válság, a 2015-ben kirobbant migrációs krízis és vagy éppen a jelen tanulmány írásával egyidőben is zajló koronavírus-járvány. A kormányfő ennek köszönhetően nem csak egy stabil, biztos és 1,8-2 millió főre tehető szavazótábort tudhat az általa alapjaiban meghatározott Fidesz-KDNP mögött, de a 2018-as országgyűlési választás tapasztalatai alapján további 800 ezer-1 millió szavazó megszólítására is képes. Eközben jelen pillanatban a baloldalnak nincs ilyen vonzáserővel rendelkező vezetője.

- *Egységes politikai erő, egész országra kiterjedő pártszervezet:* a Fidesz-KDNP egyik legnagyobb előnye a sokpárti baloldalhoz képest, hogy tíz éves kormányzás után is kiemelkedő egységet közvetít a választók felé. Mindemellett a Fidesz-KDNP egész országra kiterjedő pártszervezete is komoly versenyelőnyt biztosít a kormánypártoknak: míg a baloldal elsősorban csak a nagyobb városokban és településeken van jelen aktív, látható tagszervezettel, addig a Fidesz-KDNP Magyarország minden településére el tud jutni. Utóbbiban természetesen az is szerepet játszik, hogy az Orbán Viktor vezette politikai erő messze a legtöbb önkormányzati képviselővel rendelkezik országos összesítésben.

4.2. A Jobbik is megérkezett a sokpárti, polarizált baloldalra

A 2018-as országgyűlési választás után jelentős változások történtek az ellenzéki térfélen. Bár valójában egyik ellenzéki politikai szereplő sem hitt a kormányváltásban, a Fidesz-KDNP kétharmados győzelme mindenkit meglepett, így az év hátralévő része az ellenzék belső ügyeiről és vitáiról szólt. A választás estjén Vona Gábor lemondott a Jobbik elnöki posztjáról és parlamenti mandátumát sem vette át, de a tisztújításon az általa is támogatott Sneider Tamást választották pártelnöknek, aki folytatta a párt balratolódását. Sneider ellenfele, Toroczkai László a vereség után több ismert politikussal (pl.: Novák Előd, Dúró Dóra, Apáti

István és később Volner János) együtt kilépett a pártból és létrehozta a Mi Hazánk Mozgalom nevű radikális jobboldali pártot.

Az MSZP-P szintén elnököt cserélt, Molnár Gyulát a kevésbé ismert Tóth Bertalan váltotta, az LMP pedig azzal, hogy etikai vizsgálatok után Szél Bernadettet és Hadházy Ákost is eltiltotta a pártbéli tisztségek jövőbeni viselésétől, lényegében lenullázta magát. A zöldpárt a két politikus társelnökletével története második legjobb választási eredményét érte el, így politikai szempontból érthetetlen döntés született, mellyel gyakorlatilag elüldözték a párt két legmeghatározóbb arcát (a döntés után Hadházy Ákos és Szél Bernadett is kilépett a pártból). Mindeközben a baloldali szavazók gondolkodásában is gyökeres változás állt be, hiszen az újabb vereség okozta csalódás következtében már a Jobbikkal való együttműködést is egyre inkább el tudták volna fogadni egy jövőbeni választási győzelem érdekében.

A baloldali pártokon így egyre nagyobb volt a nyomás, egyre többen követeltek teljes ellenzéki összefogást, amire az első alkalmat a 2019-es EP-választás szolgáltatta volna. Bár az MSZP új elnöke, Tóth Bertalan fel is vetette ezt a megoldást⁶⁵, a komolyabb együttműködésre valójában csak az őszi önkormányzati választáson nyílt reális esély: az EP-választáson a Fidesz-KDNP volt a toronymagas esélyes, így egy ellenzéki közös lista veresége esetén az egész modell megbukhatott volna. Nem véletlen, hogy a szocialistákon és az önállóan komoly politikai teljesítményre képtelen Párbeszéden kívül senki sem támogatta az ötletet, ráadásul a kockázatot tovább növelte, hogy ekkor még nem lehetett tudni, hogy pontosan mekkora lemorzsolódásra kell számítani a közös indulás esetén. Az önkormányzati választás ugyanakkor ilyen szempontból kevesebb kockázattal járt, hiszen a sokrétűsége miatt számos értelmezési lehetőséget rejtett magában: néhány jelentősebb város megnyerésével kommunikációs értelemben akár egy jelentősebb Fidesz-KDNP győzelmet is relativizálni lehetett.⁶⁶

---

⁶⁵ Forrás: 168 Óra. 2019.02.15. Internetes elérhetőség:

<https://168ora.hu/itthon/nincs-nagy-kozos-ellenzeki-lista-csak-az-mszp-es-a-parbeszed-indul-egyutt-az-ep-valasztason-163618>

⁶⁶ A Fidesz-KDNP még az EP választáson elért 52,56 százaléknál is nagyobb szavazatarányt ért el az önkormányzati választások országosan összesített adatai alapján – a kormánypártok 53,30 százalékot szereztek – az ellenzék

Mindemellett a közös EP-lista a 2011 óta szisztematikusan építkező és a baloldal tényleges vezető szerepét megcélzó Gyurcsány Ferenc céljával is ellentétes volt. A Demokratikus Koalíciónak ugyanis a közvélemény-kutatási adatok alapján megvolt az esélye arra, hogy az EP-választáson felzárkózzon az MSZP-P és a Jobbik mellé, és a volt kormányfő nem akarta elszalasztani a lehetőséget. Azt a lehetőséget, ami végül bevált: a Dobrev Klárát középpontba helyező DK-kampány sikeres volt, a Gyurcsány-párt ugyanis nemcsak, hogy megerősödött, de 16,05 százalékos eredményével az ellenzék vezető erejévé vált. Sőt, az MSZP-P (6,61 százalék), a Jobbik (6,34 százalék) és az LMP (2,18 százalék) is jóval gyengébben szerepelt a vártnál, így a jövőre nézve erősen kiszolgáltatottá váltak Gyurcsány Ferencnek. Érdemes megjegyezni, hogy a támogatottsági mutatók alapján jelenleg egyedül az EP-választáson 9,93 százalékot elérő Momentum veszélyeztethetné Gyurcsány Ferenc ellenzéki vezető pozícióját, de a liberális pártnak egyelőre ebben a belső küzdelemben nem sikerült átütő sikert elérnie.

A fenti előzmények után a 2019-es önkormányzati választásokon már számos helyen letesztelték a Jobbikkal együtt megvalósuló közös jelöltállítást, ami összességében beváltotta a hozzáfűzött ellenzéki reményeket. Bár a voksolást országos szinten ismét a Fidesz-KDNP nyerte meg, a kormánypártoknak számos érzékeny vesztesége származott az ellenzék közös fellépéséből (lásd például Budapestet és a 10 ellenzéki polgármestert választó megyei jogú várost). Sőt, a fővárosban a baloldal az előválasztás intézményét is kipróbálta, ami az alacsony részvétel ellenére szintén működőképesnek bizonyult, ráadásul a konstrukció elfogadottságát növeli, hogy a budapesti győztes, Karácsony Gergely végül a főpolgármester-választást is megnyerte.

Mindemellett Jakab Péter pártelnökké választásával a Jobbik – a politikai érdekek és a kommunikáció szintjén legalábbis – 2020 elején végleg megérkezett a baloldalra, így ettől fogva az ellenzék kifejezés gyakorlatilag a baloldal szinonimájává vált Magyarországon. A gyökeresen eltérő világnézetű pártok, amelyek gyakran egymás tagadásaként jöttek létre, illetve egymással szemben határozták meg magukat korábban, az együttműködést igyekeznek

---

főként a Budapesten és 10 megyei jogú városban aratott győzelme miatt mégis a Fidesz-KDNP vereségéről beszélt. Lásd: HVG. 2019.10.23. Internetes elérhetőség:

https://hvg.hu/itthon/20191023_onkormanyzati_valasztasok_szamai_hallgat_a_mely

egyfajta „kényszerszövetségként”, az „új” – valójában továbbra is vegyes, többségi jellegű – választási rendszer miatt a maguk részéről elkerülhetetlen forgatókönyvként beállítani. Szintén megjelenik érvelésükben a választópolgárok akarata, ám csak féloldalasan. E tanulmány írásáig ugyanis nem arra koncentrálnak, hogy a kormánypárti szavazók súlyát jelöljék meg összefogásuk kikényszerítő elemeként – azaz azt, hogy csak együtt van versenyképes nagyságú szavazótáboruk –, hanem szinte csak és kizárólag a saját szavazóik részéről érkező, őket a 2022-es közös indulás irányába mozdító nyomásra hivatkoznak.

Bár a valószínűsíthető közös indulás, a konfliktusok feloldására szolgáló előválasztás és pusztán az a tény, hogy a baloldal 2006 óta először elhiszi, hogy valós esélye van a győzelemre növeli az ellenzék 2022-es választási esélyeit, mégis számos tényező nehezíti a dolgukat:

- *A választási indulás technikai feltételeinek túlértékelése:* bár a baloldali pártok, vagyis a DK, a Momentum, az MSZP-P, a Jobbik és az LMP szoros választási együttműködése ugyan elengedhetetlen feltétele az esetleges kormányváltásnak, önmagában korántsem biztos, hogy elegendő lehet. A baloldalnak a győzelemhez mindenképpen növelnie kellene a szavazótáborát, amit – továbbra is egy kiemelkedően magas támogatottságú Fidesz-KDNP-t feltételezve – leginkább a kormányzóképeség látszatának megteremtésével tudna elérni. Mindezt a 2020. október 11-ei, borsodi időközi országgyűlési választás is alátámasztotta, ahol a baloldal kizárólag az egységes fellépéstől várt sikert. A DK, a Momentum, az MSZP és az LMP is egy antiszemita és rasszista kijelentésekről elhíresült, egykori munkavállalóival konfliktusba került jobbikos politikus mögött sorakozott fel. Az eredmény ismert, a Fidesz-KDNP jelöltje arányaiban még a 2018-as országgyűlési választási eredményt is felülmúlva győzött: Koncz Zsófia a szavazatok abszolút többségét megszerezve 50,87 százalékot ért el, ami 1,57 százalékponttal több, mint amennyit a tragikus körülmények között elhunyt édesapja, Koncz Ferenc szerzett két évvel ezelőtt. Ezzel szemben az ellenzék jelöltje még a baloldali pártok korábbi összesített eredményét sem volt képes megismételni: Bíró László 45,9 százalékot szerzett, ami 2,91 százalékponttal marad el az őt támogató pártok jelöltjeinek 2018-as összesített eredményétől. Koncz Zsófia

ráadásul a mandátum megszerzéséhez nagy bravúrt hajtott végre: 2010 óta először volt képes arra, hogy a kistelepüléseken túl (ahol 57-43 százalékos arányban győzött Bíróval szemben) a három vagy annál több szavazókörral rendelkező településeken is felzárkózzon az ellenzéki jelölt mögé. Utóbbi esetben Koncz Zsófiára és Bíró Lászlóra is a szavazati jogokkal élő választók 50 százaléka voksolt. Érzékeltetésképpen, 2014-ben 39-61 százalék volt ugyanez az erőviszony a kormánypárti és ellenzéki jelöltek között.

- *A fundamentális és rendszerellenes ellenzéki szerep kizárólagossága:* a választók számára egyelőre sok elemző és néhány baloldali politikus szerint sem világos, hogy hatalomra jutása esetén milyen országot képzelne el a jelenlegi ellenzék. Rögtönzött ígéretekből ugyan nincs hiány, de ezek nem állnak össze egységes, hiteles és reálisan megvalósítható programmá. Ennek elsődleges oka, hogy a baloldal kizárólag fundamentális és rendszerellenes ellenzéki szerepbe helyezte magát: retorikájuk a kormányzati politika teljes elutasítására épül, akármilyen témáról is legyen szó. Visszatérő balliberális kommunikációs elem emellett az is, hogy 2022-ben nem kormányváltásra, hanem rendszerváltoztatásra, azaz a Nemzeti Együttműködés Rendszerének (NER) leváltására van szükség. A fundamentális és rendszerellenes ellenzéki szerep ugyanakkor részben kényszerpályát is jelent a balliberális oldal számára: az ötpárti baloldal tagjait egyelőre leginkább a kormányellenesség tartja össze, miközben hiányzik a közös identitás- és értékalap.
- *Gyurcsány Ferenc személye:* bár a baloldal legerősebb pártját, a biztos szavazók 15 százalékát maga mögött tudó DK-t a volt kormányfő vezeti, Gyurcsány Ferenc összességében egyelőre sokak szerint politikai tehertételt jelent a baloldalnak. Mindez még akkor is igaz, hogy ha a politikus ígérete alapján nem vállalna kormányzati pozíciót egy esetleges baloldali választási győzelem esetén, hiszen a „Gyurcsány-hatás” a következő országgyűlési választáson – megkopva bár, de – még mindig érvényesülni fog. Kérdéses, hogy mennyire bírja el majd mindezt az a baloldal, amelynek nem elég csak megtartania a 2018-as szavazóit, de mellettük még jelentős számú új választót is meg kellene nyernie.

- *Hiteles miniszterelnök-jelölt hiánya:* míg a Fidesz-KDNP Orbán Viktor személyében egy jelentős kormányzati tapasztalattal, európai szinten is kiemelkedő rutinnal rendelkező miniszterelnökkel készül a 2022-es országgyűlési választásra, addig a baloldalnak még mindig nincs kormányfőjelöltje, és a jelek szerint jó ideig nem is lesz. Jelen állás szerint 2021-ben előválasztással fogják kiválasztani a feladatra legalkalmasabb személyt, és bár az eseményre irányuló médiafigyelem sokat segíthet a későbbi győztes ismertségének növelésében, kérdéses, hogy relatíve rövid idő alatt képes lesz-e erős kihívóvá válni a kormányfővel szemben.
- *Sokszereplős baloldal, médiapárti jelleggel:* A baloldal egyik hátránya, hogy bár a tagjai a hatalomra kerülés érdekében látszólag egységet próbálnak mutatni, a DK, a Momentum, az MSZP-P, a Jobbik és az LMP valójában egymás riválisainak számítanak. A baloldali egység tehát valójában nagyon törékeny, ami kormányra kerülésük esetén komoly konfliktusok forrása lehet. Példaként elég megemlíteni Szlovákiát: 2010-ben Iveta Radicová vezetésével egy négypárti koalíciós kormány alakult, melyet két évvel később szétfeszítettek a koalíciós feszültségek.⁶⁷ A 2012-es előrehozott választásokon így a két évvel korábban leváltott Smert és Robert Ficot hívták vissza a szlovákiai választók. A sokpárti jellegén túl a magyar baloldali pártok leginkább médiapártoknak tekinthetők, ami szintén hátrányt jelent az ellenzéknek: erős, országos lefedettséggel sem a DK, sem a Momentum, sem az MSZP-P, sem a Jobbik, sem pedig az LMP sem rendelkezik, így a Fidesz-KDNP-vel ellentétben egyelőre – általuk is bevallottan – sok helyen csak a média útján képesek eljutni a választókhoz.

⁶⁷ Forrás: Origo. 2011.11.01. Internetes elérhetőség: <https://www.origo.hu/nagyvilag/20111011-szlovakia-szavaz-az-unios-mentoalaprol.html>

Irodalomjegyzék

Bihari Mihály (2009): *A politikai pártok*. In: Bihari Mihály, Pokol Béla: *Politológia*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Csizmadia Ervin (2017): *A magyar politikai fejlődés logikája. Összehasonlítható-e a jelen a múlttal, és ha igen, hogyan?* Gondolat Kiadó, Budapest.

Enyedi Zsolt-Körösényi András (2004): *Pártok és pártrendszerek*. Osiris Kiadó, Budapest.

Gallai Sándor-Molnár Balázs (2012): *Átalakítás alatt zavartalanul? - A második Orbán-kormány szerkezete*. In: Van irány? *Trendek a magyar politikában* (szerk. Boda Zsolt-Körösényi András) (184-213. oldal). Új Mandátum, Budapest.

Kumin Ferenc (2012): *Félidőben az ellenzék – felelős ellenőr vagy széttartó politikai közösség*. Nemzeti Érdek 2012/3. Századvég Kiadó, Budapest.

Róna Dániel-Molnár Csaba (2017): *Radikális változás? – A Jobbik néppártosodása*. In: Boda Zsolt, Szabó Andrea (szerk.): *Trendek a magyar politikában – 2 (A Fidesz és a többiek: pártok, mozgalmak, politikák)*. Napvilág Kiadó, Budapest.

Sitter, Nick (2011): *A magyar pártrendszer 2010-ben polarizált, de kevésbé plurális*. In: *Új képlet – a 2010-es választások Magyarországon*. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, Budapest.

Tóth Csaba-Török Gábor (2015): *Négy választás Magyarországon – A magyar politika az elmúlt 12 évben (2002-2014)*. Osiris Kiadó, Budapest.

Vida György, Kovács Zoltán (2017): *Magyarország átalakuló választási földrajza a 2010-es és a 2017-es parlamenti választások tükrében*. In: *Földrajzi Közlemények*. 141. évf., 2. sz. 2017. 125-128. oldal Internetes elérhetőség: <https://core.ac.uk/download/pdf/141657937.pdf>

Wéber Attila 2010: *Metamorfózisok. A magyar jobboldal két évtizede*. Napvilág Kiadó, Budapest.